
AKCIJSKI PLAN
RAZVOJA TURIZMA
PELJEŠČA

Zagreb, srpanj 2011.

AKCIJSKI PLAN RAZVOJA TURIZMA PELJEŠCA

Naručitelj:
TZ općine Orebić
TZ općine Ston
TZ općine Janjina
TZ općine Trpanj

Autor:
Dr. sc. Ivo Kunst

Zagreb, srpanj 2011.

Sadržaj

---

1. UVOD	2
1.1. POZADINA PROJEKTA	2
1.2. CILJEVI PROJEKTA.....	3
1.3. METODOLOŠKE NAPOMENE	4
1.4. PROGRAM RADIONICA	4
2. DIONICI TURISTIČKOG RAZVOJA PELJEŠCA	6
2.1. INTERESNE GRUPE RELEVANTNE ZA PROVEDBU PLANA	6
2.2. ZAKLJUČCI ANALIZE DIONIKA.....	12
3. INICIJALNA IDENTIFIKACIJA RAZVOJNIH PROJEKATA, PROGRAMA I/ILI AKCIJA	14
3.1. POLAZNE OSNOVE.....	14
3.2. PRISTUP I NAČIN RADA	16
3.3. PROJEKTI PRIJEDLOZI PREMA STRATEŠKIM CILJEVIMA	17
3.4. KRATKI OPIS PROJEKTIH PRIJEDLOGA/IDEJA	19
3.5. PROJEKTIH IDEJE PREMA KLASTERIMA.....	31
4. PRIORITETNI TURISTIČKO-RAZVOJNI PROJEKTI	33
4.1. KRITERIJI ZA IZBOR PRIORITETNIH PROJEKATA	33
4.2. PRIORITETNI TURISTIČKI PROJEKTI PELJEŠCA	34
4.3. PROGRAMSKE OSNOVE IZABRANIH PRIORITETNIH PROJEKATA.....	34
5. PLAN IMPLEMENTACIJE	50
5.1. PROJEKTI KOJE BI TREBALO ZAPOČETI I ZAVRŠITI U 1. GODINI IMPLEMENTACIJE	50
5.2. AKTIVNOSTI KOJE ĆE ZAPOČETI U 1. GODINI, A KOJE ĆE ZAVRŠITI TIJEKOM SLJEDEĆIH NEKOLIKO GODINA.....	50
5.3. AKTIVNOSTI KOJE NEĆE ZAPOČETI U 1. GODINI, A KOJE ĆE ZAVRŠITI TIJEKOM NEKOLIKO GODINA IMPLEMENTACIJE.....	50
6. ZAKLJUČAK	52

---

1. UVOD

1.1. Pozadina projekta

U želji da povećaju današnje ekonomske učinke povezane s turizmom i turističkim privređivanjem, odnosno stvore bitne pretpostavke dugoročne tržišne održivosti turističkog razvoja na području svoje ingerencije, TZ općina Orebić, Ston, Janjina i Trpanj pristupile su tijekom svibnja i lipnja 2011. godine izradi Plana razvoja turizma Pelješca. Izrada ovog dokumenta povjerena za Institutu za turizam, Zagreb. Plan razvoja turizma Pelješca finaliziran je i usvojen od strane Naručitelja u koncem lipnja 2011. godine, te su time postavljeni temelji za sustavan, koordiniran i planski usmjeren turistički razvoj poluotoka za razdoblje od sljedećih 10-ak godina.

Tijekom rada na Planu razvoja turizma Pelješca izvršena je detaljna inventarizacija i valorizacija turističke resursno-atraksijske osnove kako bi se ova postupno pretvorila u dobro osmišljene turističke doživljaje i proizvode koji će omogućavati kontinuirano zadovoljavanje zahtjeva i/ili potreba jasno prepoznatih potrošačkih segmenata. Nadalje, provedena je i detaljna analiza potencijalnog turističkog tržišta te je, u suradnji s lokalnim dionicima, na temelju rezultata SWOT analize, definirana nova razvojna vizija iz koje su proizašli i strateški razvojni ciljevi, odnosno prostorna i programska koncepcija turističkog razvoja Pelješca do 2020. godine. Konačno, na osnovi svih prethodnih saznanja, izvedeno je logično tržišno pozicioniranje kako cijelog poluotoka, tako i pojedinih njegovih turističkih klastera, nakon čega su definirani i turistički proizvodi na kojima valja temeljiti razvoj turizma u nadolazećem razdoblju.

Istodobno, valja imati na umu da će provedba zaključaka Plana razvoja turizma Pelješca i ubrzavanje turističkog razvoja poluotoka u dolazećem razdoblju ovisiti i o spremnosti brojnih razvojnih dionika da se neposredno uključe u različite aktivnosti, inicijative i/ili projekte u funkciji kako povećanja poželjnosti i prepoznatljivosti Pelješca i pojedinih njegovih turističkih klastera, tako i o stvaranju kadrovskih, infra i supra-strukturnih, odnosno organizacijskih pretpostavki na kojima će se temeljiti budući turistički razvoj cijelog poluotoka. Brzina i obuhvat uključivanja, odnosno spremnost pojedinih dionika relevantnih za turistički razvoj poluotoka za aktivnim participiranjem u željenom turističkom profiliranju Pelješca i pojedinih njegovih klastera, uvelike će ovisiti o sposobnosti i količini uložene energije kako od strane djelatnika općinskih turističkih zajednica, tako osobito i od strane nositelja funkcije javne vlasti u svim jedinicama lokalne samouprave Pelješca, posebno na planu promocije i popularizacije zaključaka Plana razvoja turizma Pelješca, odnosno stupnju njihove posvećenosti u njihovoj provedbi.

Nadalje, kroz aktivnu ulogu i pojačano uključivanje u različite programe povezane s unapređivanjem turističkog privređivanja kao i u iniciranju (alternativnog) turističkog korištenja pojedinih nedovoljno valoriziranih i turistički neiskorištenih javnih prostora i/ili objekata u pretežitom javnom vlasništvu, općinska će poglavarstva i cjelokupni javni sektor poslati jasnu poruku i privatnom poduzetničkom sektoru da se turističkom razvoju pristupa sustavno i planski, a što bi trebalo rezultirati i bitno povećanim interesom privatnog kapitala, osobito lokalnog i regionalnog karaktera, za ulaganjima u turističku infra i/ili suprastrukturu na prostoru cijelog poluotoka.

S druge strane, povećanje interesa privatnog poduzetničkog sektora za ulaganjima u turističke i/ili s turizmom povezane razvojno-investicijske i/ili uslužne poduhvate na Pelješcu podrazumijeva i identifikaciju, prioritizaciju i inicijalnu tržišno-financijsku valorizaciju određenog broja konkretnih projektnih ideja i/ili prijedloga. S obzirom da sve to nije bilo obuhvaćeno inicijalno predviđenim i ugovorenim obujmom aktivnosti na izradi Plana razvoja turizma Pelješca, turističke zajednice Orebića, Stona, Trpnja i Janjine odlučile su obnoviti suradnju s Institutom za turizam, Zagreb, te ga angažirati za izradu dokumenta Akcijski plan razvoja turizma Pelješca. Suradnja turističkih zajednica Pelješca i Instituta na ovom projektu trebala bi, dakle, rezultirati:

- identifikacijom određenog broja konkretnih marketinških, obrazovno-edukativnih, infrastrukturnih i/ili razvojno-investicijskih projekata koji će, po svom dovršenju, predstavljati inicijalne generatore i ključne pretpostavke ubrzavanja ne samo turističkog, već i ukupnog gospodarskog razvoja poluotoka,
- utvrđivanjem razvojnih prioriteta, odnosno vremena predvidive implementacije pojedinih projekata i/ili programa,
- definiranjem potrebnih financijskih sredstava za svaki pojedini turistički i/ili s turizmom povezani razvojni projekt, program i/ili akciju, kao i
- specificiranjem odgovornih osoba za realizaciju konkretnih projektnih ideja, akcija i/ili programa.

Pod pretpostavkom kvalitetno osmišljenih, od nositelja javne vlasti i lokalne zajednice podržanih te po važnosti prioritiziranih projektnih ideja, programa i/ili akcija, uključujući i identifikaciju njihovih nositelja, za očekivati je da bi uspješna realizacija i/ili provedba određenog broja projektnih ideja koje će biti predložene Akcijskim planom razvoja turizma Pelješca već u kratkom roku mogla kreirati osjetno povećanje interesa različitih potrošačkih segmenata i/ili tržišnih niša nacionalnog i međunarodnog karaktera za dolaskom i provođenjem odmora na Pelješcu kako tijekom glavne ljetne sezone, tako osobito i u doba pred i posezone.

1.2. Ciljevi projekta

U skladu s prethodnim naznakama, neposredni ciljevi projekta „Akcijski plan razvoja turizma Pelješca“ mogu se sažeti na sljedeći način:

- identificiranje turističkih i/ili s turizmom povezanih projekata u zoni interesa javnog sektora koji bi omogućili rješavanje postojećih infrastrukturnih „uskih grla“ kao potencijalno ograničavajućih činitelja turističkog razvoja poluotoka,
- identificiranje turističkih i/ili s turizmom povezanih projekata u zoni interesa poduzetničkih poduhvata privatnog sektora, a koji će se temeljiti na tržišnim postulatima, principima održivog razvoja te odgovarajućim povratima na ulaganja,
- rangiranje projekata (utvrđivanje razvojnih prioriteta) u odnosu na njihov doprinos turističkom razvoju Pelješca, odnosno pojedinih njegovih turističkih klastera, a povezano s brzinom njihove moguće implementacije, odnosno njihovih očekivanih učinaka na kratki, srednji i dugi rok,
- poticanje kreativnih i inovativnih načina suradnje javnog i privatnog sektora, odnosno
- poticanje javno-javnih i privatno-privatnih partnerstva.

1.3. Metodološke napomene

Prilikom rada na „Akcijском planu razvoja turizma Pelješca“ maksimalno su poštovane sljedeće metodološke odrednice:

- **Intenzivna suradnja i uključenost lokalnih subjekata, interesnih skupina i/ili stručnjaka tijekom svih bitnih faza rada na projektu - piramidalni pristup**

Princip suradnje podrazumijeva intenzivnu komunikaciju i diskusiju s ključnim razvojnim dionicima, interesnim skupinama i stručnjacima na lokalnoj razini tijekom cijelog procesa izrade Projekta. Cilj ovakvog pristupa povezan je s potrebom postizanja konsenzusa svih relevantnih subjekata javnog i privatnog sektora, ali i lokalne populacije s konkretnim razvojnim projektima i njihovim prioritetima. U tom smislu, za potrebe ovog projektnog zadatka izrađen je poseban obrazac za nominiranje razvojnih projekata od interesa za razvoj turizma na Pelješcu. Navedeni je obrazac, u suradnji s turističkim zajednicama općina Orebić, Ston, Trpanj i Janjina, odmah po započinjanju rada na Projektu, distribuiran na adrese svih relevantnih institucija, organizacija i/ili pojedinaca na cijelom prostoru poluotoka.

Nadalje, maksimalna suradnja i uključenost relevantnih lokalnih dionika postignuta je također i kroz organiziranje dvije tematske radionice na kojima se, u pozitivnom ozračju, osigurala interaktivna razmjena mišljenja, pri čemu su posebno saslušavani i stavovi koji su možda odstupali od uobičajenih i/ili prevladavajućih. Također valja istaknuti i činjenicu da su tematske radionice s predstavnicima različitih interesnih skupina iskorištene i kao prilika za detaljniju diskusiju o svakom od predloženih projekata, što je u konačnici dovelo do visokog stupnja usuglašenosti svih zainteresiranih dionika.

- **Ravnomjerna prostorna i programska zastupljenost**

S obzirom na izvršenu prostornu klasterizaciju i tematsko koncipiranje integralnog turističkog proizvoda Pelješca, prilikom identifikacije projekata, programa i/ili akcija od interesa za razvoj turizma ovog područja, posebno se vodilo računa o relativno ravnomjernoj prostornoj i programskoj. Na taj se način, naime, osigurava kako ravnomjerni regionalni razvoj, tako i doživljajna raznolikost i prijeko potrebna mogućnost diversifikacije turističkih interesa, a što je preduvjet za privlačenje različitih potrošačkih segmenata na Pelješac tijekom većeg dijela godine.

1.4. Program radionica

Osim već obavljenog standardnog, „desk“ i terenskog istraživanja tijekom rada na Planu razvoja turizma Pelješca, za potrebe ovog projekta organizirane su dvije radionice - jedna u cilju prikupljanja inicijalnih projektnih prijedloga, odnosno druga u cilju provjere njihove primjerenosti i utvrđivanja razvojnih prioriteta.

Ciljevi i svrha održanih radionica iskazani su u sljedećem tabličnom pregledu:

AKTIVNOST	CILJEVI	BROJ SUDIONIKA
Inicijalna radionica s ključnim dionicima	Predstavljanje projekta i prikupljanje inicijalnih informacija o potencijalnim projektima (projektni prijedlozi od interesa za pojedine programske klustere, odnosno teme).	20 -ak
Panel diskusija i izbor ključnih projekata	Valorizacija pojedinih projektnih prijedloga u cilju prepoznavanja manjeg broja strateških projekata za razvoj turizma na Pelješcu te specifikacija 10 do 15 ključnih projekata.	10-tak

---

2. DIONICI TURISTIČKOG RAZVOJA PELJEŠCA

Učinkovita implementacija Plana razvoja turizma Pelješca podrazumijeva suradnju cijelog niza razvojnih dionika na razmatranom projektnom području. Analiza dionika predstavlja tehniku koja je korištena u cilju identificiranja institucija, grupa i pojedinaca relevantnih za budući turistički razvoj poluotoka. Cilj je ove analize utvrditi kontekst u kojem djeluju relevantni razvojni dionici te ukazati na eventualna ograničenja koja će valjati premostiti u cilju dinamiziranja turističkog razvoja i ostvarivanja vizije turističkog razvoja cijelog ovog prostora.

Analiza dionika uglavnom je temeljena na osobnim razgovorima s većim brojem razvojnih dionika tijekom obilaska terena, ali i na konzultacijama putem telefona i e-maila, relevantnim istraživanjima i sekundarnim izvorima informacija. Specifični ciljevi ove analize su:

- identificirati sve institucije, udruge i osobe koji imaju utjecaj na aktiviranje resursa od interesa za turizam, kao i one na koje će se ova inicijativa odraziti;
- sagledati stavove svih razvojnih dionika u odnosu na zaključke i preporuke Plana razvoja turizma Pelješca;
- utvrditi stupanj utjecaja svakog dionika na proces implementacije Plana razvoja turizma Pelješca kako bi se pravodobno identificirala moguća ograničenja za implementaciju strateških smjernica i projekata definiranih ovim dokumentom.

Konačno, rezultati analize sintetizirani su kroz podjelu razvojnih dionika u četiri skupine:

- ambasadori razvoja – smatraju da je dinamiziranje turističkog razvoja i povećanje gospodarskih učinaka turizma jedan od prioriteta zadatka gospodarskog razvoja Pelješca te svojim djelovanjem mogu utjecati na implementaciju zaključaka kako Plana razvoja turizma Pelješca, tako i preporuka ovog dokumenta;
- zagovornici razvoja – smatraju da bi ubrzanje turističkog razvoja i povećanje gospodarskih učinaka turizma trebao biti gospodarski prioritet za sve jedinice lokalne samouprave Pelješca, ali i da (oni sami) imaju vrlo malen utjecaj na implementaciju zaključaka i preporuka kako Plana razvoja turizma Pelješca, tako i ovog dokumenta;
- latentni dionici – ne pridaju veliku važnost implementaciji Plana razvoja turizma Pelješca ali, pravilno potaknuti, mogu utjecati na razvoj turizma na poluotoku;
- indiferentni dionici – ne pridaju nikakvu važnost implementaciji zaključaka Plana razvoja turizma Pelješca. Nadalje, unatoč potencijalnom utjecaju koji mogu imati na razvoj turizma, na njih je izuzetno teško utjecati u smislu da bi turizam počeli tretirati kao svoj razvojni prioritet.

2.1. Interesne grupe relevantne za provedbu plana

Glavni dionici budućeg turističkog razvoja Pelješca su:

- Općinska poglavarstva;
- Općinske turističke zajednice;
- Turistička zajednica Dubrovačko-neretvanske županije;

- Upravni odjel za turizam, more i poduzetništvo Dubrovačko-neretvanske županije;
- Razvojna agencija Dubrovačko-neretvanske županije (DUNEA)
- Ministarstvo turizma RH;
- Ostala ministarstva RH od interesa za razvoj turizma (primjerice, Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, Ministarstvo regionalnog razvoja, Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo financija, Ministarstvo kulture, Ministarstvo poljoprivrede)
- Ostala tijela državne uprave;
- Institucije u kulturi;
- Putničke agencije;
- Vlasnici hotela i ugostiteljskih objekata, kao i
- Ostali poduzetnici koji se žele uključiti u turističko privređivanje.

Svaki od identificiranih razvojnih dionika ima specifičnu ulogu u budućem turističkom razvoju Pelješca te bi, shodno tome, morao preuzeti i određenu razinu odgovornosti. Sukladno tome, organizirano i međusobno koordinirano djelovanje svih razvojnih dionika ključno je za uspješan i dugoročno održivi turistički rast i razvoj Pelješca.

Općinska poglavarstva

Općenito, predstavnici lokalne vlasti izuzetno su važni dionici u svakom razvojnom procesu. Naime, uronjeni u problematiku lokalne zajednice i dobro upoznati s njezinim aspiracijama, vrlo su često inicijatori razvojnih projekata te inicijalno lobisti kod relevantnih županijskih i/ili državnih tijela. Projektima u domeni turističkog razvoja mogu davati načelnu podršku i kadrovsku potporu, a samo u izuzetnim slučajevima raspolažu s dovoljno financijskih sredstava i kadra da ih mogu i samostalno financirati. Međutim, unatoč nedostatku financijskih sredstava, lokalna samouprava može namaknuti dovoljna sredstva za pripremu potrebne projektne dokumentacije uz koju bi se lakše lobiralo kod tijela županijske i državne uprave ili pronalazilo investitore u zemlji i inozemstvu. Preduvjet za to je prepoznavanje mogućeg doprinosa turizma društveno-ekonomskom razvoju područja pod njihovom jurisdikcijom.

Konkretno, kada je riječ o ulozi općinskih poglavarstava u turističkom razvoju Pelješca, odnosno pojedinih njegovih turističkih klastera, lokalna samouprava u ovoj fazi destinacijskog razvojnog procesa, karakteriziranog svojevrsnom stagnacijom turističkog prometa, osobito u nedostatku lokalnih, regionalnih i/ili međunarodnih poduzetničkih inicijativa, mora preuzeti vodeću ulogu. U tom smislu, lokalne samouprave imaju i najveću odgovornost za implementaciju Plana razvoja turizma Pelješca, a time i za ubrzavanje turističkog razvoja na području kako svojih ingerencija, tako i Pelješca kao integralne turističke destinacije. Pritom se glavni zadatak lokalne samouprave svodi kako na stvaranje institucionalnih i infrastrukturnih preduvjeta neophodnih za sustavan i planski razvoj turizma, tako i na stvaranje poticajne investicijske klime. Sukladno, općinska poglavarstva morala bi preuzeti brigu i maksimalno se aktivirati na planu:

- izrade potrebne prostorno-planske i/ili druge projektne dokumentacije nižeg reda, nužne za razvoj pojedinih turističkih razvojnih zona/lokaliteta;
- podizanja svijesti među lokalnim stanovništvom o važnosti svakog pojedinca u turističkom razvoju (interni marketing), kako bi svi žitelji

Pelješca, bez obzira na njihovu povezanosti i/ili uključenost u turističko privređivanje, djelovali kao svojevrsni „unapređivači prodaje“ destinacije;

- osiguranja „servisa“ za pružanje sustavne i kontinuirane stručne pomoći poduzetnicima koji se žele uključiti u turistički razvoj;
- povećanja efikasnosti rada općinskih upravnih tijela u cilju eliminiranja različitih administrativnih prepreka s kojima se poduzetnici na razini lokalne samouprave često susreću;
- institucionalne pomoći i podrške privatnim poduzetnicima (potencijalnim investitorima) pri stvaranju novih turističkih proizvoda;
- poboljšavanja kvalitete komunalne infrastrukture, a posebno rješavanja fekalne odvodnje, održavanja čistoće javnih površina i adekvatnog zbrinjavanja otpada, odnosno hortikulturnog uređenja naseljenih područja;
- još bolje suradnje sa sustavom TZ na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, sve u cilju zajedničkog, međusobno koordiniranog, djelovanja u provođenju različitih aktivnosti od interesa za turistički razvoj kako pojedinih općina, tako i specificiranih turističkih klastera i cijelog Pelješca.

Turističke zajednice općina Orebić, Ston, Janjina i Trpanj kao i TZ DNŽ

Uloga općinskih i županijske turističke zajednice institucionalno je povezana organiziranom i sustavnom promocijom destinacijskih turističkih proizvoda. Osim toga, uloga turističkih zajednica je i unapređenje općih uvjeta boravka turista, podizanje kvalitete turističkih usluga, razvijanje svijesti o gospodarskim i ostalim učincima turizma i sl. Istodobno, iako se radi o institucijama koje razumiju važnost i ulogu potpunijeg i efikasnijeg aktiviranja potencijala turističke resursno-atraktivne osnove na cijelom teritoriju Pelješca, prostor djelovanja turističkih zajednica još je uvijek relativno skučen. Naime, turističke zajednice još uvijek nemaju velik politički utjecaj na razvojne i strateške odluke koje donosi javna vlast na razini jedinica lokalne samouprave. Nadalje, ove institucije nemaju nikakvu ingerenciju kako nad razvojem i upravljanjem pojedinačnim turističkim resursima, tako i nad upravljanjem pojedinim turističkim mjestima i/ili mikrolokalitetima, a nedostaje im i financijskih sredstava. Stoga se turističke zajednice svode ponajviše na inicijatore aktivnosti, a uspješnost njihovih inicijativa ovisi o spremnosti ostalih aktera – predstavnika javne vlasti i privatnih turističkih poduzeća – da surađuju na razvoju pojedinačnih projekata, kako stručno, tako i financijski.

Istodobno, uloga i odgovornost TZ općina Orebić, Ston, Janjina i Trpanj i TZ DNŽ u razvoju turizma na Pelješcu bitno su različite. Naime, općinske turističke zajednice imaju znatno veću ulogu i puno veću odgovornost u turističkoj promidžbi Pelješca pa bi, shodno tome, njihove aktivnosti trebale koncentrirati na:

- kreiranje i promicanje prepoznatljivog turističkog imidža (uključujući i stvaranje brenda) Pelješca (u skladu s definiranom razvojnom vizijom i pozicioniranjem);
- sudjelovanje u kreiranju i izradi popratnih promotivnih materijala (osobito u funkciji promocije novih turističkih proizvoda);
- aktivno promoviranje (izmijenjenog i dopunjenog) turističkog proizvoda pojedinih turističkih klastera Pelješca na pomno ciljanim (specijaliziranim) turističkim tržištima;
- pojačanu suradnju s turističkim zajednicama drugih jedinica lokalne samouprave DNŽ u cilju bolje prezentacije integralnog sustava turističkih

doživljaja cijelog Dubrovačkog priobalja, kao i u cilju efikasnijeg trošenja raspoloživih financijskih sredstava;

- pojačanu promociju raspoloživog sustava turističkih iskustava i za tržište spremnih proizvoda Pelješca i pojedinih njegovih karakterističnih klastera odabrim tržišnim nišama na geografski najinteresantnijim tržištima, ali i stanovnicima i poslovnim subjektima Zagreba i drugih velikih gradova RH.

Istodobno, glavni zadatak županijske turističke zajednice trebao bi biti osiguranje pojačane prezentacije Pelješca kao integralne turističke destinacije sukladno novom tržišnom pozicioniranju (i brendiranju) te osiguranje primjerene zastupljenosti turističkog proizvoda poluotoka u promidžbenim aktivnostima i/ili materijalima na županijskoj razini.

Upravni odjel za turizam, more i poduzetništvo DNŽ

Zadatak ovog županijskog odjela je podići razinu turističke i poduzetničke aktivnosti na cijelom prostoru županije. Osim što prati i analizira stanje u turizmu i predlaže mjere za njegovo unapređenje, ovaj odjel sudjeluje u aktivnostima promocije turističke ponude Županije, potiče razvoj selektivnih oblika turizma (nautički, kongresni, seoski, zdravstveni, lovni), koordinira razvojne aktivnosti jedinica lokalne samouprave i gospodarskih subjekata iz područja turizma i ugostiteljstva. Nadalje, ovaj odjel aktivno surađuje s TZ DNŽ i TZ na nižoj razini (općine/gradovi), priprema poticajne mjere za razvoj poduzetništva u malom i srednjem gospodarstvu, prati stanje i surađuje s jedinicama lokalne samouprave u cilju redovitog održavanja pomorskog dobra te provodi postupak dodjele koncesije na pomorskom dobru. Samim tim, ovaj bi odjel, u postojećem zakonskom i administrativnom okviru, u suradnji s ostalim relevantnim razvojnim dionicima, trebao razvijati i/ili promovirati različite programe kojima se operacionaliziraju zaključci i preporuke Plana razvoja turizma Pelješca, ali i ovog dokumenta. Ipak, imajući na umu ustaljenu praksu državnih tijela pri alokaciji konkretnih poticaja i potpora, ovaj odjel raspolaže relativno skromnim sredstvima koja su raspoređena na relativno velik broj aktivnosti s više ili manje jasnim ciljevima. Samim tim, iako ovaj razvojni dionik po definiciji podržava razvoj turizma na području Pelješca, upitno je u kojoj mjeri može utjecati na značajnije razvojne odluke i njihovu konkretizaciju u sklopu cjelokupne županijske politike.

Agencija za razvoj DNŽ (DUNEA)

Uloga razvojne agencije DNŽ danas se svodi uglavnom na:

- izradu i koordinaciju županijskih razvojnih i akcijskih planova;
- informiranje lokalne samouprave o mogućnostima financiranja infrastrukturnih projekata iz predpristupnih fondova EU-a;
- organizaciju edukacijskih programa i seminara na temu pripreme projektnih prijedloga prema metodologiji EU-a.

Istodobno, kako na cijelom području Pelješca, nedostaje kvalitetnih razvojno-poduzetničkih projekata u sferi turizma i ugostiteljstva, mišljenja smo da je uloga ove institucije, barem kad je o Pelješcu riječ, još uvijek nedovoljno „društveno korisna“. U tom smislu, u cilju dinamiziranja turističkog razvoja i povećanja gospodarskih učinaka turizma na Pelješcu, ova bi institucija u budućnosti morala znatno više biti angažirana na brojnim konkretnim aktivnostima povezanim s: a) poticanjem privatne inicijative, b) informiranjem lokalnih privatnih poduzetnika o razvojnim lokalitetima

pogodnim za turistički razvoj, c) pružanjem pomoći privatnom sektoru u razvoju vlastitih poduzetničkih ideja, d) povezivanjem javnog i privatnog sektora na projektima od obostranog interesa, odnosno e) aktivnostima na unapređenju konkurentne sposobnosti svih dionika uključenih u turistički razvoj svakog pojedinog turističkog mjesta, lokaliteta i/ili klastera.

Ministarstvo turizma RH

Ministarstvo turizma kao resorno ministarstvo zaduženo za turistički razvoj RH, ima ulogu stvaranja kvalitetnog i razvojno poticajnog institucionalno-pravnog okvira koji vodi računa o interesima kako poduzetničkog sektora, tako i o državnim interesima. Nadalje, ovo ministarstvo zaduženo je i za formuliranje strategije razvoja turizma na području RH, a obavlja i poslove vezane za formuliranje operativne turističke politike i razvoj turističkih proizvoda. S druge strane, ovo ministarstvo nije nadležno za zaštitu i očuvanje okoliša i drugu vrijednu resursno-atraksijsku osnovu, donošenje prostornih planova kako na razini RH, tako i na razini jedinica lokalne samouprave, čime je bitno derogirana mogućnost djelotvorne zaštite okoliša i turističke resursno-atraksijske osnove. Isto tako, valja imati na umu da je riječ o relativno skromno financiranom ministarstvu s relativno malo ingerencija nad ostalim čimbenicima koji utječu na razvoj turizma (od adekvatnosti komunalne infrastrukture, preko cestogradnje, izgradnje lučke infrastrukture, do kulture, poljoprivrede i/ili trgovine), te s nedovoljnim mogućnostima utjecaja na politiku ostalih relevantnih ministarstava.

U skladu s navedenim, a imajući na umu ono što bi ovo ministarstvo valjalo činiti u budućnosti, a što bi se bitno odrazilo i na ubrzavanje turističkog razvoja i povećanje gospodarskih učinaka turizma na području cijelog Pelješa, odnosi se ponajviše na sljedeće:

- poboljšanje zakonodavstva kojim se uređuje materija koja nije vezana isključivo za turizam, ali je važna u kontekstu obavljanja turističke djelatnosti (npr. prostorno planiranje, sustav poticaja, PDV problematika, koncesije, zaštita potrošača, zaštitu spomeničke baštine i sl.);
- poboljšanje međuresorne suradnje među različitim ministarstvima radi stvaranja boljih pretpostavki za turistički razvoj;
- uvođenje posebnih sustava poticaja kako za razvoj malih i srednjih poduzetnika u turizmu, tako i za razvoj različitih turističkih proizvoda (kao npr. ruralni turizam, turizam vina, kulturni turizam, lovni turizam, ekoturizam i sl.);
- pružanje stručne i financijske pomoći za implementaciju složenijih i financijskih zahtjevnijih turističkih razvojnih projekata koje pojedine jedinice lokalne samouprave nisu u mogućnosti samostalno realizirati.

Ostala tijela državne uprave

Ostala ministarstva RH, a osobito Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, Ministarstvo kulture, Ministarstvo regionalnog razvoja, Ministarstvo gospodarstva, kao i Ministarstvo financija, svojim strateškim odlukama, direktno i indirektno, utječu na razvoj turizma stvarajući okruženje koje utječe na razinu i vrstu poduzetničke aktivnosti, fizičko okruženje u kojim se nastoje realizirati razvojno-turistički projekti i inicijative, uvjete za provedbu zaštite kulturnih dobara i njihovo očuvanje. Iako, dakle, sva navedena ministarstva imaju svoje prioritetne programe od kojim mnogi imaju direktne i značajne implikacije na razvoj turizma i turističke ponude, valja naglasiti da je povezanost i/ili

međuvjetovanost ovih programa i aktivnosti s turističkim privređivanjem rijetko prepoznata od strane njihovih djelatnika. Stoga bi Ministarstvo turizma kao resorno ministarstvo, trebalo češće i efikasnije lobirati za viši stupanj međusobne suradnje i koordinaciju aktivnosti. Ipak, ovakav scenarij ne smatramo vjerojatnim jer na institucionalnoj razini nije uspostavljena dovoljna razina političke transparentnosti, kulture partnerstva i identificiranja sinergija.

Institucije u kulturi

Ovdje podrazumijevamo muzeje, galerije, kazališta, centre za kulturu - bez obzira na to jesu li u ingerenciji Ministarstva kulture, županija ili lokalnih samouprava. Ustanove u kulturi koje djeluju na prostoru Pelješca gotovo da i ne postoje, uslijed čega i nije moguće računati na njihovu veću ulogu u turističkom razvoju ovog prostora.

Putničke agencije

Putničke agencije ključne su u stvaranju paketa usluga i kad je riječ o tematiziranim paket-aranžmanima, i kad je riječ o poludnevnim ili jednodnevnim izletima. Vjerojatno i uslijed brojnih teškoća s kojima se najveći broj putničkih agencija danas suočava u svom poslovanju (potkapitaliziranost, mali broj osoblja, stroga zakonska regulativa, opasnosti koje donosi Internet itd.), na području Pelješca trenutno ne djeluje dovoljan broj turističkih agencija. S druge strane, bez veće uloge specijaliziranih turističkih posrednika, a koji svoje aktivnosti neće vezivati isključivo za posredovanje u prodaji privatnog smještaja, teško će se moći značajnije ubrzati privlačiti potrošački segmenti i/ili organizirane (izletničke) grupe u sferi tzv. posebnih interesa (turizam u ruralnom okružju, lovni turizam, kreativni turizam, „soft avanturizam“ i sl.). Samim tim, bit će značajno otežano i produljenje turističke sezone na proljeće i jesen.

Vlasnici smještajnih i ugostiteljskih objekata

Postojeći vlasnici hotela i ugostiteljskih objekata mogu direktno utjecati na razvoj turizma na području Pelješca i pojedinih njegovih prostorno-programskih turističkih klastera na nekoliko načina: a) u suradnji s putničkim agencijama mogu osmišljavati kreativne paket-aranžmane te udružiti sredstva u njihovoj promociji; b) njihovo osoblje s profesionalnim vještima u marketingu i promociji ili upravljanju može pomoći u kreiranju poželjnog imidža destinacije; c) mogu biti sponzori pojedinih kulturnih programa i/ili projekata te d) trebaju biti ključni dionik u informiranju (svojih) gostiju o turističkoj ponudi destinacije.

Novi poduzetnici koji se žele uključiti u turističko privređivanje

Kad je riječ o potencijalnom ulasku novih poduzetnika u turizam Pelješca, njihove odluke moraju se temeljiti isključivo na postulatima suvremenog tržišnog gospodarstva. Drugim riječima, usvajanjem Plana razvoja turizma Pelješca stvoreni su potrebni preduvjeti nužni za ocjenu oportuniteta svakog novog poduzetničkog projekta od interesa za turistički razvoj polutoka. Naime, svi potencijalni planovi i/ili aktivnosti privatnih poduzetnika trebaju biti u skladu s vizijom i misijom turističkog razvoja ovog prostora, uz istodobno poštivanje svih načela održivog razvoja. Glavna aktivnost privatnog sektora, u kontekstu potrebnog dinamiziranja turističkog razvoja Pelješca i njegovih karakterističnih turističkih klastera, trebala bi se odnositi na razvoj novih i diversifikaciju postojećih turističkih proizvoda kroz:

- restrukturiranje i renoviranje postojećih smještajnih kapaciteta;

- izgradnju novih smještajnih kapaciteta;
- obogaćivanje i sadržajno diverzificiranje današnje ponude objekata hrane i pića;
- otvaranje različitih uslužnih servisa.

U kontekstu razmatranja uloge privatnih poduzetnika u turističkom razvoju poluotoka svakako valja naglasiti i značaj onih poduzetnika koji razvijaju ili imaju potencijala za razvoj proizvoda kulturnog turizma, pri čemu osobito valja apostrofirati potencijal proizvoda kulture života i rada i kreativnog turizma.

2.2. Zaključci analize dionika

Na temelju provedene analize dionika, vidljivo je da na cijlom području Pelješka, usprkos evidentnim naporima općinskih poglavarstva, općinskih turističkih zajednica i manjeg broja privatnih poduzetnika, danas zapravo i nema razvojnih dionika koji se ponašaju kao pravi ambasadori turističkog razvoja poluotoka. Nadalje, većina dionika i/ili institucija koje djeluju na ovom području mogu se uglavnom svrstati u skupinu pasivnih zagovornika turističkog razvoja ili njegovih latentnih dionika (Slika 2.2.1.). U pravilu, većina se dionika turističkog razvoja ponaša pasivno i distancirano. Kad je riječ o institucijama javnog sektora, iste sebe uglavnom vide više kao one koji dijele ograničena financijska sredstva i kontroliraju njihovo trošenje, nego kao aktivne i ravnopravne partnere u poticanju i dinamiziranju turističkog razvoja. Kad je, pak, riječ o privatnim osobama, udrugama građana i/ili nevladinim udrugama, većina njih vidi određene direktne i/ili indirektne koristi koje bi im razvoj turizma donio, ali se ponaša nedovoljno aktivno, očekujući da netko drugi stvori potrebne razvojne preduvjete i pokrene razvojni zamašnjak.

Slika 2.1: Klasifikacija dionika turističkog razvoja Pelješka

<p>AMBASADORI RAZVOJA TURIZMA</p> <p><i>Općinska poglavarstva TZ Orebića, Stona, Trpnja i Janjine Hotelijeri</i></p>	<p>ZAGOVORNICI RAZVOJA TURIZMA</p> <p><i>TZ DNŽ HTZ Razvojna agencija županije Vlasnici privatnog smještaja Vlasnici ugost. objekata Ministarstvo turizma</i></p>
<p>LATENTNI DIONICI RAZVOJA TURIZMA</p> <p><i>Institucije u kulturi Privatni poduzetnici</i></p>	<p>INDIFERENTNI DIONICI RAZVOJA TURIZMA</p> <p><i>Ostala tijela državne uprave Ostala ministarstva RH</i></p>

S obzirom da današnji nedostatak dovoljnog broja dionika razvoja turizma u ulozi njegovog ambasadora zasigurno predstavlja prilično veliko razvojno ograničenje, u cilju ubrzanja razvoja turizma na Pelješcu i povećanja njegovih gospodarskih

učinaka na području svojih jurisdikcija, i općinska poglavarstva i općinske TZ morat će u nastupajućem razdoblju preuzeti još aktivniju ulogu. Pritom bi temeljni zadatak općinskih poglavarstava trebao biti povezan s „razbuđivanjem“ i motiviranjem na akciju većine danas uspavanih razvojnih dionika (što se može postići kroz različite programe podizanja razine svijesti i konkretnih edukativnih aktivnosti). Osim toga, općinska bi se poglavarstva morala i aktivno uključiti u realizaciju nekoliko vitalnih programa/aktivnosti od interesa za turističko profiliranje ne samo vlastitih općina, već i Pelješca u cjelini. Konačno, općinska bi se poglavarstva morala dodatno potruditi i na planu stvaranja znatno povoljnije investicijske klime, kao i na planu stvaranja bitnih pretpostavki za transparentno vođenje razvojno-investicijskih projekata od interesa kako za vlastite jurisdikcije, tako i za cijeli prostor poloutoka (transparentne i jednoobrazne procedure upravljanja razvojem).

Istodobno, turističke zajednice općina Orebić, Ston, Trpanj i Janjina trebale bi u ovoj fazi turističkog razvoja također intenzivirati svoje napore ne samo u (re)pozicioniranju današnjeg, nedovoljno profiliranog i pomalo dosadnog, turističkog proizvoda poluotoka ponajviše kroz različite kreativne inicijative koje će današnji, integralno shvaćeni, turistički proizvod Pelješca sadržajno diverzificirati, dodatno tematizirati i kreativno osvježiti, već i u povezivanju različitih razvojnih dionika kroz različite vrste javno-javnih, privatno-privatnih, odnosno javno-privatnih partnerstva. Puno se može uraditi i pojačanom suradnjom s kreativnim pojedincima i/ili udrugama, odnosno kroz umrežavanje s aktivnostima turističkih zajednica u drugim jedinicama lokalno samouprave DNŽ i RH sličnih resursno-atraktivnih obilježja, te usporedive veličine, urbane tekture i/ili turističkih ambicija. Prateći inicijative i kreativne iskorake općinskih turističkih zajednica u posljednjih nekoliko godina, evidentno je da je to upravo pravac kojim se krenulo i koji je već rezultirao značajnim kvalitativnim pomacima.

3. INICIJALNA IDENTIFIKACIJA RAZVOJNIH PROJEKATA, PROGRAMA I/ILI AKCIJA

3.1. Polazne osnove

Polazeći od odrednica vizije razvoja turizma Pelješca, Plan razvoja turizma Pelješca prepoznao je četiri strateška cilja turističkog razvoja:

Cilj 1:

Stvaranje poticajnog socijalnog okruženja koje će podržavati razvoj turizma na Pelješcu

Generalno gledano, samo relativno malen broj stanovnika Pelješca danas ima dovoljno spoznaje o svim dobrim i potencijalno lošim učincima turističkog razvoja. Isto tako, stanovništvo poluotoka nema isti stav ni prema potrebi, niti prema dinamici i/ili načinu budućeg turističkog razvoja. U tom smislu, većina lokalnog stanovništva ne zna ni kakva će biti njihova uloga u budućem turističkom razvoju, niti da li se u taj proces treba aktivno uključiti.

S druge strane, niska razina svijesti i/ili saznanja povezana s bitnim odrednicama budućeg turističkog razvoja najčešće rezultira nepovjerenjem, a ponekad i svojevrsnim bojkotom. U tom kontekstu, lokalno stanovništvo najčešće nije u stanju uspostaviti iskren i domaćinski odnos s gostima, uslijed čega je cjelokupna razina turističkog doživljaja bitno manja nego što bi to objektivno mogla biti.

U skladu s rečenim, dakle, učinkovit i od strane lokalne zajednice podržavan turistički razvoj Pelješca koji će voditi ostvarenju razvojne vizije, u najvećoj je mogućoj mjeri povezan sa stvaranjem poticajnog socijalnog okruženja. U cilju stvaranja željenog razvojnog okruženja, potrebno je poduzeti sljedeće aktivnosti:

- provođenje aktivne i kontinuirane edukacije lokalne populacije o pozitivnim učincima turizma, što valja poduzimati da bi se minimizirali njegovi negativni učinci, kao i što je njihova uloga u razvojnom procesu;
- upoznavanje lokalnog stanovništva s vrijednostima, raznolikošću i razvojnim potencijalom postojeće resursno-atraksijske osnove Pelješca, kao i o važnosti dodatne (usmene) promidžbe ovog područja u svakodnevnom kontaktu s turistima;
- stvaranje preduvjeta za ubrzano osposobljavanje malih i srednjih privatnih poduzetnika zainteresiranih za investiranje u turistički sektor o svim, s tim povezanim, rizicima i što činiti kako bi ih se učinkovito minimiziralo (mreža savjetodavnih usluga na razini svake od općina, izdavanje operativnog „how to“ poduzetničkog vodiča, uspostava suradnje s razvojnom agencijom DNŽ i sl.);
- primjerena i kontinuirana briga za zaštitu okoliša i kulturnih dobara na cijelom projektnom području;
- povećanje kvalitativne razine usluživanja i razine osposobljenosti turističkih djelatnika radi osiguranja trajno kvalitetne usluge;
- povećanje menadžerskih znanja i vještina kako na razini pojedinačnih poduzetničkih poduhvata, tako i na razini upravljanja cijelim prostorom Pelješca kao jedinstvenom i integralnom turističkom destinacijom;

- definiranje jedinstvene, turistički orijentirane kulturne politike koja bi obuhvatila cijelo projektno područje s posebnim naglaskom na tradicionalne vrednote, navike i lokalni stil života.

Cilj 2:

Uspostava turističke infra i suprastrukture

Iako resursna osnova Pelješca nesumnjivo omogućava različita turistička iskustva, u cilju uspješne tržišne komercijalizacije novih turističkih proizvoda i postupnog produljenja kratke ljetne sezone, pažnju treba usmjeriti ponajviše na:

- poboljšanje kvalitete ponude i raznovrsnosti hotelske smještajne ponude, dijelom kroz podizanje kategorijalnog razreda, a dijelom kroz obogaćivanje ponude postojećih objekata (osobito kvalitetnim wellness, kongresnim i/ili sportsko-rekreativnim sadržajima),
- diversifikaciju današnje (stereotipne) smještajne ponude u vlasništvu lokalnih žitelja ne samo otvaranjem malih obiteljskih hotela, već i prerastanjem većeg broja bezličnih apartmanskih jedinica u znatno uljuđenije „bed and breakfast“ pansione, odnosno tematizirane smještajne objekte (ronjenje, cikloturizam, etno-eko smještaj i sl.), sve u skladu s različitim turističkim iskustvima koje ovo područje namjerava ponuditi;
- na mjestima nekadašnjih socijalističkih „odmarališta“, kao i određenom broju infrastrukturno već opremljenih/lako dostupnih „greenfield“ lokacija, razviti nekoliko „udarnih“ turističkih projekata u funkciji kako podizanja današnje niske razine konkurentne tenzije na razini hotelskog smještaja, tako i stvaranju preduvjeta za produljenje sezone, sve u kontekstu pokretanja procesa prijeko potrebnog tržišnog repozicioniranja destinacije;
- unapređenje raznolikosti i raznovrsnosti ponude u objektima hrane i pića - kao i u slučaju prethodno navedenog smještajnog sektora, objekti hrane i pića morali bi se međusobno diversificirati ponudom, izgledom, ambijentom, kvalitetom usluživanja i cjenovno. Istodobno, neovisno o veličini i/ili vrsti objekta, svi bi trebali odražavati autohtone ambijentalne značajke prostora, kao i posebnost dalmatinske kulinarske tradicije i životnog stila;
- proširenje ponude u sferi maloprodaje – paralelno s razvojem novih turističkih proizvoda namijenjenim specifičnim tržišnim nišama, potrebno je povećati broj današnji maloprodajnih objekata, osobito onih koje nude proizvode lokalne „kulture života“, kao i trgovina specijaliziranih za pojedine tržišne niše (ronilačka oprema, bicikli i dijelovi, trekking, nautička oprema i sl.).

Cilj 3:

Diversifikacija turističkih proizvoda/atracija

Glavna poruka razvojne vizije odnosi se na pružanje jedinstvenih turističkih doživljaja na osnovi prirodnih ljepota i raznolikosti turističke resursne osnove kojima će se cijeli Pelješac uspješno diversificirati u odnosu na ponudu potencijalno konkurentskih destinacija. Evidentno je, međutim, da Pelješac, uz izuzetak mora i prirodnih plaža, najveći broj resursa još uvijek nije „stavila u funkciju“ aktivnog privlačenja turista. Samim tim, u cilju uspješnog tržišnog repozicioniranja cijelog ovog prostora i njegovog postupnog prerastanja u cjelogodišnju turističku destinaciju, trebalo bi:

- kreirati sve veći broj novih, inovativnih turističkih doživljaja i/ili iskustava proizašlih ponajviše na uspješnoj valorizaciji i tržišnoj komercijalizaciji još uvijek nedovoljno aktivirane resursne osnove;
- paralelno s unapređenjem ponude i raspoloživošću wellness sadržaja u hotelskoj ponudi, tržišno komercijalizirati cijeli niz proizvoda namijenjenih wellness tržištu, kao i tržištu „samonagrađivanja“;
- međusobnim partnerstvom, povezivanjem i kreativnim kombiniranjem različitih proizvoda individualnih ponuđača (smještaj i prehrana, aktivnosti, shopping, izleti, kulturni programi), inicirati razvoj cijelog spektra različitih, izrazito dojmljivih turističkih doživljaja (integrirani turistički proizvodi).
- kontinuirano raditi na ideji uspostavljanja i kontinuiranog unapređenja tzv. integralnog turističkog lanca vrijednosti na cijelom prostoru Pelješca.

Cilj 4:

Uspostava (međunarodne) tržišne prepoznatljivosti i poželjnosti

Sukladno usvojenoj razvojnoj viziji, cjelokupni prostor Pelješca trebalo bi učiniti ne samo tržišno prepoznatljivijim, već i sposobnim da generira opetovane turističke dolaske. To je osobito značajno u kontekstu sve veće konkurentske borbe na globalnom turističkom tržištu u kojem će dugoročni tržišni opstanak moći ostvariti samo destinacije sposobne za pojačano navođenje međunarodnih turističkih tokova na svoj prostor. U skladu s takvom razvojnom orijentacijom, aktivnosti valja pojačano usmjeriti osobito na:

- pažljivo osmišljenom tržišnom komercijalizacijom ključnih turističkih doživljaja i proizvoda, inicirati prijeko potrebno tržišno (re)pozicioniranje cijelog prostora Pelješca u cilju stvaranja međunarodno prepoznatljivog, tržišno održivog, konkurentskog imidža;
- stvaranje kreativnog partnerstva i podjelu uloga između turističkih zajednica i poduzetničkog sektora u kreiranju i provođenju strategije učinkovitog tržišnog predstavljanja integralnog destinacijskog proizvoda.
- smanjenje ovisnosti o malom broju („nama naklonjenih“) geografskih tržišta i/ili touroperatora;
- uspostavu djelotvornog i koordiniranog pristupa marketingu i koordiniranim naporima u prodaji, kroz povećanu orijentaciju na specijalizirane turističke sajmove, ciljane tržišne niše i suvremene distribucijske kanale (Internet, direktni marketing, e-marketing).

3.2. Pristup i način rada

S ciljem da se ubrza razvoj turizma i povećaju njegovi gospodarski učinci na cijelom prostoru Pelješca u skladu s usvojenom vizijom i utvrđenim strateškim ciljevima, inicijalni popis potencijalnih prioritetnih razvojnih projekata temelji se na:

- razgovorima i savjetovanju s brojnim dionicima kako javnog, tako i privatnog sektora za vrijeme izrade Plana razvoja turizma Pelješca;
- projektnim prijedlozima prikupljenim temeljem odaslanih projektnih obrazaca;
- projektnim prijedlozima dobivenim tijekom inicijalne radionice s razvojnim dionicima; kao i
- prijedlozima ekspertnog tima Instituta za turizam, Zagreb.

U želji da se ne utječe na kreativni proces, posebno valja naglasiti da za predlaganje pojedinih turističkih razvojnih projekata, programa i/ili akcija nisu bili definirani nikakvi prethodno zadani (potencijalno ograničavajući) kriteriji. Drugim riječima, predloženi projekti mogli su se odnositi na bilo koje područje povezano s ubrzavanjem i/ili boljim tržišnim profiliranjem turističkog razvoja Pelješca, a što implicira ne samo izgradnju novih, odnosno modernizaciju i/ili rekonstrukciju postojećih kapaciteta turističke ponude, razvoj i/ili unapređenje postojećeg sustava turističke infrastrukture, već i razvoj proizvoda, razvoj ljudskih potencijala, povećanje učinkovitosti i/ili transparentnosti institucionalnog okvira, odnosno bilo kojeg drugog područja od interesa za turistički razvoj projektnog područja.

Inicijalna radionica posvećena identifikaciji prioriternih razvojnih projekata za ostvarivanje usvojene vizije razvoja turizma Pelješca održana je krajem srpnja 2011. godine u prostorijama općinskog poglavarstva u Orebiću. Na njoj su sudjelovali načelnici sve četiri pelješke općine, direktori peljeških TZ, predstavnici relevantnih peljeških komunalnih poduzeća kao i predstavnici različitih, s turizmom povezanih udruga i privatnih tvrtki. Nakon konstruktivne i stimulativne rasprave identificirano je tridesetak turističkih razvojnih projekata različitog stupnja složenosti.

3.3. Projektni prijedlozi prema strateškim ciljevima

Predloženi projekti grupirani su prema četiri strateška cilja definirana Planom razvoja turizma Pelješca:

- *Stvaranje poticajnog socijalnog okruženja - institucionalni preduvjeti*
Projektni prijedlozi odnose se ponajviše na izgradnju potrebnog organizacijsko-institucionalnog i socijalno-edukativnog okvira bez kojih neće biti moguće implementirati zacrtanu viziju turističkog razvoja poluotoka ni u kontekstu željene kvalitete, niti u kontekstu predviđenog vremena (desetak godina).
- *Uspostava turističke infra i suprastrukture*
Projektni prijedlozi u cilju su bolje i/ili potpunije valorizacije ključnih poluotočkih atrakcija, izgradnje objekata javne i/ili komunalne infrastrukture, te unapređenja postojeće smještajne, nautičke i ugostiteljske ponude. Riječ je ponajviše o projektnim prijedlozima koji su najuže povezani s financijskim ulaganjima, bilo da je riječ o privlačenju privatnog poduzetničkog kapitala, bilo da se radi o ulaganjima javnog sektora.
- *Diverzifikacija turističkih proizvoda/atrakcija - razvoj novih turističkih doživljaja*
Odnosi se na projekte koji bi, po svojoj realizaciji, odmah bili u funkciji bogaćenja postojeće palete turističkih proizvoda poluotoka. Naglasak se, pritom, stavlja na razvoj novih i/ili bolju tržišnu valorizaciju postojećih proizvoda, kao i kreiranje potpuno novih sustava turističkih iskustva.
- *Uspostava tržišne prepoznatljivost*
Uključuje projekte u funkciji uspostave jednoobraznog i cjelovitog sustava turističkog informiranja i/ili interpretacije resursno-atraktivne osnove, na projekte u funkciji jačanja današnje tržišne poželjnosti i prepoznatljivosti Pelješca kao turističke destinacije, odnosno na projekte u funkciji povećanja efektivnosti i efikasnosti marketinško-promidžbenih aktivnosti..

Tablica 3.1. Projektne prijedlozi prema strateškim ciljevima Plana razvoja turizma Pelješa

Redni broj .	Inicijalni popis projekata
Cilj 1: Projektne ideje u cilju stvaranja poticajnog razvojnog okruženja	
1.	Turistički razvojno-investicijski centar
2.	Priručnik za investitore u privatnom sektoru
3.	Interni marketing
Cilj 2: Projektne ideje u funkciji razvoja turističkih proizvoda proizvoda/doživljaja	
4.	Plan razvoja turizma ribarske baštine
5.	Plan razvoja ribolovnog (big-game fishing) turizma
6.	Plan razvoja ronilačkog turizma
7.	Plan unapređenja cikloturizma
8.	Upravljanje kvalitetom gastro ponude Pelješa
9.	Upravljanje kvalitetom vinske ponude Pelješa
10.	Centar za aktivni odmor (Viganj-Kučište)
11.	Janjina – koncept cjelovite turističke valorizacije
12.	Revitalizacija etno-eko sela središnje pelješke visoravni
13.	Ston, stonske zidine i Dubrovačka republika – tematski plan interpretacije
14.	Solana Ston – tematski plan interpretacije
15.	Uzgoj školjkaša u Malostonskom kanalu – tematski plan interpretacije
16.	Kapetanske kuće Orebića – tematski plan interpretacije
Cilj 3: Projektne ideje u funkciji unapređenja turističke infra i/ili suprastrukture	
17.	Revitalizacija i repozicioniranje smještajne ponude na lokalitetu Bili dvori
18.	Revitalizacija i repozicioniranje smještajne ponude na lokalitetu Perna
19.	Privatizacija i tržišno repozicioniranje hotela u javnom vlasništvu (Orebić)
20.	Novi hotel u Stonu
21.	Nova marina u Stonskom kanalu
22.	Novi wellness hotel u Trpnju
23.	Lokalitet Palat (Sreser)
24.	Veliki Kaštio – koncept najbolje uporabe
25.	Središnji vizitacijski centar Pelješa u Stonu
26.	Plan rješavanja otpadne odvodnje u općinskim središtima Pelješa
27.	Plan upravljanja plažama Pelješa
28.	Plan infrastrukturnog opremanja turističkih razvojnih zona Pelješa
Cilj 4: Projektne ideje u funkciji uspostave tržišne prepoznatljivosti	
29.	Marketing strategija turizma Pelješa
30.	Urbano opremanje i interpretacija najslikovitijih peljeških naselja

3.4. Kratki opis projektnih prijedloga/ideja

3.4.1. Projektne ideje u cilju stvaranja poticajnog razvojnog okruženja

Turistički razvojni i investicijski centar

Nedostatak kvalitetnih informacija za potencijalne investitore, nedostatak poduzetničkih vještina za pripremu projekata i fazu razvoja jedna su od najvećih prepreka turističkog razvoja. Kako bi se povećao broj uspješnih turističkih projekata, bitno je osnovati regionalni Turistički razvojni i investicijski centar Pelješca. Smješten u sklopu općinskog poglavarstva Orebića ili Stona, taj centar bi:

- osiguravao (besplatno) sve relevantne informacije potencijalnim investitorima za pripremu projekata i pitanja razvoja projekata relevantnih za turistički sektor,
- prikupljao i distribuirao informacije o mogućnostima financiranja, pravnim zahtjevima, porezima, registraciji, tržišnim trendovima i najboljim praksama u vođenju poslovanja, marketingu, financijskom kontrolingu itd.
- pripremao i distribuirao smjernice i priručnike vezane za turističke usluge i osiguravao savjetodavne usluge s ciljem zadovoljavanja interesa privatnih poduzetnika (seminari, radionice, ad hoc konzultacije) i pripreme dokumentacije za razvojne projekte,
- osiguravao savjetodavnu pomoć o tradiciji lokalne arhitekture i standardima gradnje,
- izradio priručnik za razvoj i unapređenje smještajnih objekata s ciljem povećanja broja uspješnih projekata u privatnom sektoru i smanjenja rizika krivog korištenja sredstava.

Priručnik za investitore u privatnom sektoru

Većina novoizgrađenih turističko-ugostiteljskih i/ili s turizmom povezanih objekata u privatnom vlasništvu ne zadovoljava ni zahtjeve struke, niti zahtjeve tržišta. Novi poduzetnički projekti u pelješkom turizmu morali bi primjenjivati uobičajene procedure u razvoju projekata. S tim u vezi treba naglasiti pred-investicijsku fazu, tijekom koje bi investitor trebao procijeniti tržišnu i ekonomsku održivost projektne ideje kao i investicijsku fazu, čiji bi rezultat trebao biti izgradnja turističkog objekta usklađenog s očekivanjima tržišta i s postavljenim standardima prostornih gabarita i kvalitete usluge. Kako bi se povećao broj uspješnih projekata u privatnom sektoru, potreban je svojevrsni Priručnik koji bi vodio neiskusne investitore kroz pripremni i razvojni proces te koji bi smanjio postotak loših investicijskih odluka.

Interni marketing

U fazi zatečenog stanja turističkog razvoja Pelješca, interesi i/ili prioriteti pojedinih razvojnih dionika (nositelji javne vlasti, turističke zajednice, hotelijeri, privatni iznajmljivači, privatni ugostitelji, najšira populacija) ponešto se razlikuju. Samim tim, vrlo je teško uskladiti uloge, ali i odgovornosti pojedinih aktera u procesu turističkog razvoja. U takvoj situaciji, većina razvojnih dionika djeluje autonomno, pri čemu se postižu sub-optimalni učinci što stvara percepciju nemoći i apatije. Vodeći računa o tome interni marketing i promocija usmjereni su na:

- uspostavu klime međusobnog povjerenja i suradnje svih razvojnih dionika,

- senzibiliziranje nositelja javne vlasti o potrebi uspostave dijaloga i suradnje s istaknutim predstavnicima kako privatnog sektora, tako i komunalnih poduzeća i turističkom zajednicom (javno-privatna i javno-javna partnerstva),
- osiguranje konzistentne kvalitete usluge na razini cijele destinacije,
- informiranje stanovništva o mogućnostima za ulaganja u turizam,
- prezentacije turističkih atrakcija široj populaciji i poučavanje o tome kako usmenim preporukama promovirati Pelješac, njegove programsko-prostorne turističke klastere i/ili pojedina turistička mjesta.

Projektom se predlaže razvoj specifično ciljanih poruka za svaku od navedenih skupina odgovarajućim promotivnim i komunikacijskim alatima i aktivnostima kojima se podiže svijest o potrebi međusobne suradnje i komunikacije u cilju dinamiziranja turističkog razvoja i/ili tržišnog repozicioniranja Pelješca kao integralne turističke destinacije.

3.4.2. Projektne ideje u cilju razvoja turističkih proizvoda/ doživljaja

Plan razvoja turizma ribarske baštine

Ribarstvo je sveprisutna tema u primorskom dijelu cijelog poluotoka. Ona obuhvaća priču o tradiciji pelješke ekonomije (ribarstvo, prerada i konzerviranje ribe, izvoz) i iskorištavanju prirodnih resursa, a temelj je i gastronomske tradicije. Istodobno, ovo je proizvod koji apelira širokom rasponu tržišnih segmenata, a može se tržišno komercijalizirati kroz niz proizvoda kreativnog turizma (druženje s ribarima, odlazak na ribarenje, učenje o konzerviranju ribe, dan proveden s obitelji ribara, tipičan dan u kući ribara i sl.) te kao tematska ruta koja objedinjuje priobalna naselja Pelješca s izraženom ribarskom tradicijom. Cilj je ovog projekta:

- objediniti atrakcije i priče povezane s tradicijom ribarstva te time stvoriti kritičnu masu atrakcija kako bi se tema ribarstva učinila prominentnom
- očuvati i revitalizirati tradiciju ribarstva
- generirati dodatne prihode ribarskim obiteljima/omogućiti samozapošljavanje, otvoriti nova radna mjesta
- zadržati mlade na poluotoku
- potaknuti privatno poduzetništvo

Plan razvoja ribolovnog (big-game fishing) turizma

Riječ je o brzo rastućoj niši tzv. „adrenalinskog turizma“. Upravo zato što je neizvjestan i nepredvidljiv do samog kraja, tzv. „big game fishing“ ima sve veći broj poklonika. Nadalje, budući da ga karakteriziraju kako timski rad, tako i natjecateljski duh, riječ je o aktivnosti koja se idealna za provođenje sadržajnog i doživljajima ispunjenog odmora.

Ovisno o dobu godine, ribe koje se love na „big game fishingu“ na Jadranu su tune, morski psi, sabljarke, gofovi i lampuge (www.game-fishing.hr). Pritom je travanj izrazito bogat lucevima koji se kreću u velikim jatima i prosječno su veliki 10-15 kg. Krajem svibnja i početkom lipnja počinje sezona lova na morske pse modrulje i lisice. Početkom kolovoza najbolje je razdoblje za lov na plavoperajne tune, kao i albakore, tunide prosječne težine 10-15 kg koji dolaze u velikim jatima. Isto tako, a u novije vrijeme, s porastom temperatura mora, u kolovozu se mogu loviti i lampuge. Najbolje

razdoblje lova na velike ribe na Jadranu, a što znači da su i šanse za ulov najveće, predstavlja doba od kolovoza do studenog..

S obzirom da je ova vrsta ribolova vrlo popularna u svijetu, a da Pelješac pruža idealne uvjete za razvoj ove vrste uslužne ponude, cilj ovog projekta povezan je s ponajviše s:

- obogaćivanjem postojećih sustava turističkih iskustava
- produljenjem sezone
- generiranjem dodatnih prihoda, povećanjem stupanj samozapošljavanja, odnosno otvaranjem novih radnih mjesta
- poticanjem privatnog poduzetništva, ali i
- očuvati i revitalizirati tradiciju lova na velike ribe.

Plan razvoja ronilačkog turizma

Sve veći broj turista u svijetu, osobito tijekom godišnjeg odmora, uključuje se u rekreacijsko ronjenje. Riječ je o jednom od relativno skupih načina korištenja slobodnog vremena. Turisti koji dolaze na odmor ponajviše zbog ronjenja su, u pravilu, iznadprosječnog obrazovnog statusa i socijalnog položaja u društvu te visoke platežne moći. Prema dostupnim procjenama, u hrvatskom dijelu Jadrana godišnje roni između 75.000 i 100.000 turista¹. Od toga strani državljani čine negdje oko 85% ukupnog broja ronionca.

Kad je riječ o Pelješcu, za ronilački su turizam osobito je interesantno područje općine Orebić s interesantnim morskim hridima i zidovima koji se gotovo okomito spuštaju do dubine od oko 60m, s mnoštvom malih špilja i pukotina bogatih florom i faunom, kao i olovna i kamena sidra na dubini od 25 do 40 m (ostaci od 60 drvenih jedrenjaka potopljenih u 13. stoljeću, za vrijeme pomorske bitke u kojoj je zarobljen Marco Polo). Osim toga, na području općine Ston, za razvoj ronilačkog turizma osobito su interesantne lokacije u uvali Žuljana. Riječ je o podvodnim špiljama koje se smatraju svojevrsnim raritetom te olupinama potonulih brodova (njemački torpedni brod potopljen 1944, dva teretna broda, olupina broda za prijevoz cementa, trajekt).

U skladu s prethodnim naznakama, cilj je ovog projekta:

- identificirati najbolja mjesta za ronjenje u pelješkom akvatoriju te stvoriti kritičnu masu ronilačkih atrakcija
- generirati dodatne prihode, povećati stupanj samozapošljavanja, odnosno otvoriti nova radna mjesta
- zadržati mlade na poluotoku
- potaknuti privatno poduzetništvo, ali i
- očuvati i revitalizirati tradiciju ronjenja.

Plan unapređenja cikloturizma

Projektни prijedlog se temelji na već relativno dobro razvijenim planinarskim i biciklističkim stazama unutar projektnog područja. Uz boravak u izvornom prirodnom ambijentu, namjera projekta je da se cijelo projektno područje pozicionira kao dobro organizirana destinacija za bicikliste različite vještine i/ili fizičke sposobnosti.

---

¹ Delibašić, Z. Stanje i perspektive ronilačkog turizma u Hrvatskoj, Međunarodna znanstveno-stručna konferencija "Sport za sve u funkciji unapređenja kvalitete života", Sajam sporta i nautike, veljača 2007

Projekt ima za cilj mapirati postojeće biciklističke rute/staze, te ih međusobno ujednačiti i povezati u cjeloviti sustav doživljaja na način koji će ih učiniti podjednako atraktivnim kako za ambicioznije, tako i za one manje ambiciozne korisnike. U tom smislu, projekt podrazumijeva osmišljavanje i/ili uvođenje jedinstvenog sustava informiranja i signalizacije, uz bogatu ponudu odgovarajućih informativnih materijala (karte sa svim potrebnim informacijama). Nadalje, projekt uključuje i sastavljanje popisa atrakcija duž pojedinih ruta, odnosno popis turističko-ugostiteljskih sadržaja i drugih usluga koje korisnicima stoje na raspolaganju. Konačno, sastavni dio projekta odnosi se i na utemeljenje potrebnih sadržaja ponude na rutama uz koje takvih sadržaja još uvijek nema.

Upravljanje kvalitetom gastro ponude Pelješca

Autentična gastronomska ponuda, sagledavana ponajviše u kontekstu kulture života i rada nekog područja, postaje i samostalan (kulturno)turistički proizvod. Nju turistima čine dostupnom restorani i slični objekti, ali i seoska obiteljska gospodarstva. Kad je riječ o Pelješcu, Ston je već pozicioniran kao gastronomsko središte poluotoka, a dva stonska restorana – Bota Šare i Kapetanova kuća – redovito se uvrštavaju na listu sto najboljih hrvatskih restorana (www.gastronaut.hr). Na istom portalu nalazi se ukupno 36 peljeških restorana, no njihova ponuda većinom je standardizirana i nedovoljno autentična.

S povećanjem interesa za lokalnu gastronomiju, a uvažavajući brojnost objekata, kvalitetu i raznovrsnost ponude, odnosno razinu usluživanja u postojećim ugostiteljskim objektima Pelješca, čini se da postojeću gastro ponudu poluotoka karakteriziraju tri bitne činjenice koje bi, kako u kontekstu povećanja zadovoljstva potencijalnih gostiju, tako i povećanja prihoda od turizma, valjalo adresirati u idućem razdoblju. To su: nedovoljna prisutnost jeftinijih („pučkih“) ugostiteljskih objekata s tradicionalnom pelješkom kuhinjom, nedovoljna raznovrsnost menija, odnosno naglašeno sezonsko poslovanje zbog čega u izvansezonskim mjesecima, s izuzetkom donekle Stona, gotovo da nijedan ugostiteljski objekt ne radi.

U skladu s prethodnim konstatacijama, projekt je usmjeren na otklanjanje uočenih „uskih grla“ pelješke gastro ponude kako bi ona postala jedan od izdašnijih generatora turističkih prihoda Pelješca tijekom cijele godine.

Upravljanje kvalitetom vinske ponude Pelješca

Vinarstvo je nerazdvojni dio života i rada stanovnika Pelješca, a vinogorja Dingač i Postup nacionalno su prepoznata kao najbolji položaji za uzgoj plavca malog. Na poluotoku danas djeluje preko 40 registriranih vinarija, iako se gotovo svako domaćinstvo bavi vinarstvom. Organizirana je i tematska cesta Vinski puti Pelješca na kojoj se nalazi osam vinarija, iako ih je više koje primaju posjetitelje, među kojima su se osobito dobro profilirale Vinarija Miloš u Stonu i Matuško u Potomju. Također valja naglasiti da na Pelješcu trenutno djeluje 6 udruga vinara.

S druge strane, u zadnjih desetak godina turizam vina postao sve popularniji oblik turizma specijalnog interesa. Pod uvjetom da je ponuda vina Pelješca profesionalizira i proširi u skladu sa suvremenim tržišnim trendovima, a to svakako podrazumijeva i upravljanje kvalitetom vinske ponude, vinski turizam mogao bi postati jedan od vodećih proizvoda posebnih interesa Pelješca, a što valja promatrati i u kontekstu produljivanja sezone.

Nadovezujući se na već postojeći imidž vinogradarstva, vinarstva i vinotočja, realizacija ovog projekta, osobito kroz svoju obrazovnu komponentu, pretpostavka je postupno rastućeg broja visoko obrazovanih enologa, a što bi se dugoročno trebalo odražavati na sve veću kvalitetu proizvedenog vina na cijelom prostoru poluotoka. Konačno, sve veći broj educiranih enologa podrazumijeva i postupni rast broja kako vinarija, tako i vinotočja, čime bi se inicijalno već etablirani vinski imidž pelješkog područja na tržištu vinskog turizma kontinuirano pojačavao.

Centar za aktivni odmor u Vignju-Kučištu

Lokacija, ruža vjetrova, klimatska obilježja i raspoloživost plažnog prostora, kao i prikladno tematiziranje cijelog klastera Trpanj-Orebić kao idealno mjesto za (obiteljski) "activity-based" odmor, čine cijelo područje Vignja i Kučišta izuzetnom mikrolokacijom za djelovanje svojevrsnog Centra za aktivni odmor. Riječ je o svojevrsnoj agenciji (poduzetničkoj ideji) koja bi se specijalizirala za osmišljavanje i paketiranje različitih, međusobno komplementarnih sportsko- rekreacijskih aktivnosti namijenjenih jasno definiranim ciljnim skupinama. Tipični bi proizvod, pritom, uz standardnu uslugu smještaja i prehrane u manjim, tematiziranim, obiteljski vođenim smještajnim objektima, obvezno sadržavao i organiziranu, od stručnjaka vođenu ponudu različitih, sve popularnijih sportsko-rekreativnih aktivnosti, namijenjenih kako početnicima (škola ronjenja, škola slobodnog penjanja, škola jedrenja, škola jahanja, škola surfanja na dasci i sl.), tako i zahtjevnijim korisnicima (natjecanja, pustolovne utrke, testiranje vlastitih vještina). Nadalje, proizvod bi mogao sadržajno povezivati više individualnih poduzetnika (smještaj, prehrana, sportsko-rekreativne usluge, wellness/fitness sadržaji), a što bi pojednostavilo i olakšalo tržišnu komunikaciju i povećalo današnje individualne gospodarske učinke. Konačno, djelovanje Centra u funkciji povezivanja i umrežavanja individualne uslužne ponude Vignja i Kučišta omogućilo bi ne samo veće gospodarske učinke na razini individualnih ponuđača usluga, već bi dodatno pridonijelo imidžu ovog područja i produljenjem sezone.

Janjina – koncept cjelovite turističke valorizacije

Riječ je o naselju u unutrašnjosti Pelješca, smještenom na njegovom najužem dijelu tako da je udaljena od obje obale svega 2 km. U svojoj prošlosti Janjina je predstavljala kako kulturni, tako i gospodarski centar Pelješca, o čemu svjedoči ne samo njen urbani sklad, već i veličina, arhitektonske značajke i opremljenost pojedinih kuća. Iako joj se gospodarstvo oslanjalo na vinogradarstvo, maslinarstvo i poljodjelstvo, pojedine kuće u Janjini bile su također u vlasništvu pomorskih kapetana i brodovlasnika. Iako je proces depopulacije dosta naglašen, Janjina pruža idealne uvjete za odmor osobama koje žele upoznati autentičan način života peljeških težaka, ali i lokalne običaje. Neovisno o tome, izuzetan turistički potencijal Janjine trenutno je znatno podcijenjen pa je jedno od najljepših, najurbanijih i najizvornijih poluotočkih naselja danas praktički marginalizirano u turističkom smislu.

U želji da se postojeće stanje promijeni nabolje, odnosno da se gospodarski (turistički) potencijal Janjine adekvatno valorizira bilo bi oportuno pristupiti izradi koncepta njene cjelovite turističke valorizacije, pri čemu bi osobit naglasak, u skladu s dobrim tržišnim iskorakom, npr. Motovona i/ili Bala u Istri, odnosno Osora na Cresu, valjalo staviti na kulturno-zabavna događanja. Takvo profiliranje Janjine ne samo da bi pridonijelo njenoj turističkoj revitalizaciji, već bi znatno pridonijelo i integralnom turističkom proizvodu Pelješca.

Revitalizacija etno-eko sela i zaselaka središnje pelješke visoravni

Po uzoru na Splitsko-dalmatinsku županiju koja je usvojila i aktivno provodi „Program obnove raseljenih i zapuštenih sela SDŽ“, cilj ovog projekta je prerastanje slabo naseljenih, a očuvanih sela i zaselaka Pelješca u autentičke kapacitete etno-eko turističke ponude čime bi se kvalitativno upotpunila i sadržajno diversificirala postojeća turistička ponuda poluotoka te stvorio novi, međunarodno prepoznatljivi, turistički brend. Nadalje, realizacija ovog projekta povezana je i s dodatnim turističkim aktiviranjem velikog i izuzetno atraktivnog, a slabo turistički valoriziranog prostora, osobito u klasteru Središnji Pelješac (raštrkani zaselci Donje Bande - Prizdrina, Zakamenje, Županje selo, Zakotarac, Golubinica, Košarni do, Zagruda i/ili Ponikva, kao i druga mjesta centralne pelješke visoravni - Kuna Pelješka, Janjina, Potomje, Pijavičino i/ili Putnikovići-Dubrava), kroz stvaranje atraktivnog turističkog proizvoda na osnovi autentičnog ruralnog okruženja, očuvane ruralne baštine i stoljetne kulture života i rada peljeških težaka. Proizvod bi uključivao aktivan odmor, počevši od pomaganja u tipičnim poljoprivrednim poslovima, do raznih aktivnosti u prirodi (vožnja biciklom, planinarenje, ribolov, branje maslina, berba lavande, berba grožđa, promatranje biljnog i životinjskog svijeta itd.). Razvijeni proizvod (kao i cijeli klaster Središnji Pelješac) mogli bi se zajednički promovirati i komercijalizirati. Projektna ideja uključuje i osnivanje specijalizirane udruge koja bi za domaćinstva-članice obavljala usluge edukacije, standardizacije proizvoda (sustav kvalitete) i marketinške aktivnosti.

Ston, stonske zidine i Dubrovačka republika – tematski plan interpretacije

Plan interpretacije nekog područja od turističkog interesa trebao bi počivati na temama kao ključnim idejama koje opisuju glavne povijesne događaje i pokazuju kako se u njih uklapa pripadajuća materijalna i nematerijalna baština. Tematski plan interpretacije Stona, stonskih zidina i povijesne povezanosti s Duborvačkom republikom predstavlja, dakle, strukturu i teksturu koja pridonosi lakšoj i pristupačnijoj konceptualizaciji prošlih događanja te stvara preduvjete da se konkretni lokaliteti, ljudi i/ili događaji važni za Ston, postave u njihov povijesni kontekst. Uspostavljanjem tematskog plana interpretacije prevladat će se sadašnji problemi vezani uz:

- kvalitetu interpretacije koja je danas, tamo gdje postoji, uglavnom činjenična i odnosi se na značajke pojedinog lokaliteta i/ili objekta. Povijesni kontekst obično je u turističkim materijalima ispričan zasebno, bez vidljive veze s konkretnim kulturno-povijesnim lokalitetima,
- fragmentiranu interpretaciju – svaki dio interpretiran je zasebno, bez vidljive veze s neposrednim okruženjem te, samim time, izdvojen iz šireg povijesnog konteksta i/ili relevantnog šireg prostora.
- nedostatak identiteta – kulturni identitet Stona, Malog Stona i stonskih zidina te svih drugih, s njima povezanih lokaliteta i/ili objekata, potrebno je artikulirati razvijanjem jedinstvene atmosfere i identiteta (Genius loci) te ih tematski međusobno diferencirati.

Sukladno, specifični ciljevi realizacije ovog projekta su:

- potaknuti bolju i slojevitiju interpretaciju - integrirati kulturno-povijesnu baštinu Stona (i Dubrovačke republike) u priču kao temelj za stvaranje nezaboravnih doživljaja;

- osigurati cjelovitu tematsku interpretaciju utemeljenu na povijesnim događanjima i s njima povezanim lokalitetima i ljudima kroz definiranje ključnih tema;
- potaknuti tematsko povezivanje lokaliteta i/ili objekata kulturne baštine Pelješca u svrhu razvoja novih proizvoda (tematskih putova ili itinerera, paketa proizvoda) i kvalitetne promocije Pelješca kao kulturno-turističke destinacije;
- stvoriti preduvjete za povećanje turističke potražnje i potrošnje na samom lokalitetu, odnosno u njegovom okružju;
- omogućiti relevantnim dionicima učinkovitiju alokaciju financijskih sredstava u razvoju kulturno-turističkih proizvoda odnosno definiranju specifičnih razvojnih programa.

Stonska solana – tematski plan interpretacije

S obzirom da datira iz početka 14. Stoljeća, stonska je solana najstarija je u Europi. Tehnologija proizvodnje soli gotovo da se nije mijenjala do danas – podijeljena je u bazene gdje se godišnje ubere oko 530 tona soli. Uvažavajući povijesni kontekst, tradiciju i važnost u ekonomskoj i društvenoj povijesti, stonska bi se solana trebala turistički bolje valorizirati. U tom smislu, najbolji način da se priča o proizvodnji soli učini što atraktivnijom i pristupačnijom širokom krugu posjetitelja/turista morala bi se također temeljiti na dobno osmiljenom tematskom planu interpretacije.

U skladu s rečenim, specifični ciljevi realizacije ovog projekta su:

- potaknuti bolju i slojevitiju interpretaciju stonske solane, tradicije i važnosti proizvodnje soli;
- osigurati cjelovitu tematsku interpretaciju utemeljenu na povijesnim događanjima i s njima povezanim lokalitetima i ljudima kroz definiranje ključnih tema;
- stvoriti preduvjete za povećanje turističke potražnje i potrošnje na samom lokalitetu, odnosno u njegovom okružju;
- omogućiti relevantnim dionicima učinkovitiju alokaciju financijskih sredstava u razvoju kulturno-turističkih proizvoda odnosno definiranju specifičnih razvojnih programa.

Uzgoj školjkaša u Malostonskom kanalu – tematski plan interpretacije

Naselja Malostonskog kanala svoj prosperitet duguje uzgoju kamenica i dagnji, a tradicija seže još iz doba antike. To je i danas jedna od najvažnijih gospodarskih aktivnosti Stona i Janjine, te se veći dio stonskog turizma veže uz ponudu kamenica u stonskim restoranima i konobama. S obzirom da vizurom malostonskog zaljeva dominiraju uzgajališta kamenica, a u zaljevima se mogu vidjeti brodice s dnevnom berbom, ovo je svojevrsni „living history“ muzej na otvorenom. Ipak, priča o tradiciji uzgoja kamenice, tehnologiji uzgoja i njezinom razvoju kroz stoljeća još uvijek nije adekvatno prezentirana, uslijed čega su i gospodarski učinci stonskog turizma manji od objektivno mogućih.

U skladu s rečenim, a slično kao i u slučaju stonske solane, specifični ciljevi realizacije ovog projekta su:

- potaknuti bolju i slojevitiju interpretaciju uzgoja školjkaša kroz povijest;

- osigurati cjelovitu tematsku interpretaciju utemeljenu na povijesnim događanjima i s njima povezanim lokalitetima i ljudima kroz definiranje ključnih tema;
- stvoriti preduvjete za povećanje turističke potražnje i potrošnje na samom lokalitetu, odnosno u njegovom okružju;
- omogućiti relevantnim dionicima učinkovitiju alokaciju financijskih sredstava u razvoju kulturno-turističkih proizvoda odnosno definiranju specifičnih razvojnih programa.

Kapetanske kuće u Orebiću – tematski plan interpretacije

Pomorstvo, odnosno kapetanske palače, gotovo su sinonim Orebića, a tema pomorstva privlačna je širokom spektru posjetitelja. Unatoč svojom potencijalu, turistička valorizacija kapetanskih kuća i pomorske baštine Orebića danas ni približno ne zadovoljava. U tom smislu, osmišljavanje raznih tematskih itinerera za samostalni i/ili vođeni obilazak, zajedno s manifestacijom/ama na temu pomorstva i priča o životu i doživljajima kapetana učinili bi ovaj proizvod turistički atraktivnim. Polaznu osnovu za to također čini projekt tematskog plan interpretacije, čiji su ciljevi, kao i u prethodnim slučajevima sljedeći:

- potaknuti bolju i slojevitiju interpretaciju pomorske tradicije Orebića;
- osigurati cjelovitu tematsku interpretaciju utemeljenu na povijesnim događanjima i s njima povezanim lokalitetima i ljudima kroz definiranje ključnih tema;
- stvoriti preduvjete za povećanje turističke potražnje i potrošnje na samom lokalitetu, odnosno u njegovom okružju;
- omogućiti relevantnim dionicima učinkovitiju alokaciju financijskih sredstava u razvoju kulturno-turističkih proizvoda odnosno definiranju specifičnih razvojnih programa.

3.4.3. Projektne ideje u cilju razvoja turističke infra i/ili suprastrukture

Revitalizacija i repozicioniranje smještajne ponude na lokalitetu Bili dvori (Orebić)

U neposrednoj blizini Lovišta, na području definirane turističke zone „Bili dvori“, trenutno se nalazi izrazito umorno i okolišu neprimjereno apartmansko naselje koje, što je moguće prije, valja zamijeniti primjerenijim i tržišno konkurentnijim smještajnim sadržajima.

U skladu s rečenim, a slično kao u slučaju lokaliteta Perna u Orebiću, cilj projekta odnosi se na potrebu osmišljavanja najbolje uporabe cijele turističke razvojne zone, a što podrazumijeva definiranje odgovarajućih sadržaja turističko-ugostiteljske ponude, njihovu optimalnu veličinu, odnosno prikladan razmještaj u prostoru, kao i prvu indikaciju tržišne održivosti i financijske isplativosti ulaganja. Osim što će se tako stvoriti potrebna podloga za projektni zadatak u cilju provođenju međunarodnog natječaja za privlačenje investitora, koncept najbolje uporabe lokaliteta Bili dvori dat će i sve potrebne inpute potencijalnim investitorima za izradu idejnog projekta.

Revitalizacija i repozicioniranje smještajne ponude na lokalitetu Perna (Orebić)

U smještajnu ponudu na lokalitetu Perna u Orebiću, od pretvorbe od danas, uložena su minimalna sredstva, uslijed čega je danas riječ o izrazito umornim objektima

turističke ponude koji uvelike degradiraju ne samo izuzetnu mikrolokaciju na kojoj se nalaze, već i znatno otežavaju tržišno repositioniranje Orebića i klastera Trpanj-Orebić kao privlačnog i ugodnog mjesta za odmor. U želji da se postojeće stanje bitno unaprijedi, što je moguće prije valja krenuti u temeljit proces revitalizacije postojećeg TN Perna kako bi se stvorili preduvjeti za gospodarski korisnu valorizaciju ovog izuzetno potentnog mikrolokaiteta, sve na principima održivosti. Prvi korak u procesu revitalizacije ovog turističkog naselja/lokaliteta odnosi se na izradu koncepta najbolje uporabe, odnosno provjeru tržišne održivosti i financijske isplativosti cijelog zahvata.

Novi hotel u Stonu

S obzirom na evidentni manjak kvalitetnog hotelskog smještaja u Stonu, cilj projekta je osmišljavanje koncepta i poduzemanje potrebnih aktivnosti za izgradnju novog suvremenog hotela u Stonu namijenjenog ponajviše organiziranoj kulturno-turističkoj potražnji, MICE potražnji, odnosno potrebama individualnih posjetitelja u potrazi za hedonističkim užicima (kraći odmor i/ili vikend boravci tijekom cijele godine). Hotel bi trebao raspolagati s oko 50 - 75 smještajnih jedinica te zadovoljavati međunarodne standarde na razini od 4*. Osim prostranih i suvremeno opremljenih soba, novi bi hotel trebao raspolagati i primjerenim spa-wellness centrom, odnosno sadržajima namijenima ponajviše MICE potražnji.

Nova marina u Stonskom kanalu

Na prostoru stonskog kanala, u okolici naselja Broce, prostornim planom kako DNŽ, tako i općine Ston, predviđena je izgradnja suvremene nautičke marine. Iako duž cijele obale Pelješca do danas ne postoji nijedan sličan sadržaj turističke ponude, uslijed čega ne bi trebalo previše sumnjati u tržišnu opravdanost takvog ulaganja, prvi korak bez kojeg neće biti moguće ući u realizaciju cijelog poduhvata odnosi se također na definiranje projekta (lokacija, broj vezova, sadržaji na kopnu, potrebna ulaganja i sl.), odnosno provjeru tržišne održivosti i financijske isplativosti ulaganja.

Novi wellness hotel u Trpnju

Cilj projekta je procijeniti tržišnu opravdanost i financijsku održivost izgradnje novog modernog wellness hotela koji će potpunije valorizirati potencijal ljekovitog blata u Trpnju. S tim u vezi, čini se da bi pozicioniranje novog hotela trebalo temeljiti na dugoj povijesti korištenja blata kao ljekovitog činitelja i njihovoj dokazanoj medicinskoj djelotvornosti, pri čemu bi se trebalo odmaknuti od klasične zdravstveno-lječilišne koncepcije. Stoga bi pri pozicioniranju novog hotela trebalo dati naglasak na potrebu za prevencijom bolesti, održavanjem dobrog zdravlja, dobrog izgleda i/ili kondicije. Osim izgradnje tržišno primjerenih wellness sadržaja, projektnu ideju valja povezivati i s potrebom razvoja kongresnog turizma, odnosno s potrebom ulaganja u ponudu MICE sadržaja.

Razvoj turističko-ugostiteljske ponude na lokalitetu Palat (Sreser)

Za razliku od nekih drugih, prostornim planovima definiranih, turističkih razvojnih zona na Pelješcu, lokalitet Palat kod Sresera, svojim geomorfološkim značajkama, prostornom raspoloživosti i infrastrukturnom opremljenošću zasigurno predstavlja izuzetan potencijal za izgradnju većeg broja smještajnih objekata. U tom smislu, a vodeći se načelima dobrog "project managementa", projektna se ideja odnosi na potrebu osmišljavanja najbolje uporabe cijele turističke razvojne zone, a što

podrazumijeva definiranje odgovarajućih sadržaja turističko-ugostiteljske ponude, njihovu optimalnu veličinu, odnosno prikladan razmještaj u prostoru, kao i prvu indikaciju tržišne održivosti i financijske isplativosti ulaganja. Osim što će se tako stvoriti potrebna podloga za projektni zadatak u cilju provođenju međunarodnog natječaja za privlačenje investitora, koncept najbolje uporabe lokaliteta Palat dat će i sve potrebne inpute potencijalnim investitorima za izradu idejnog projekta.

Veliki Kaštio – koncept najbolje uporabe

Riječ je o velikoj četverokutnoj, samostojećoj tvrđavi smještenoj na jugoistočnom kutu Stona u koju se ulazilo mostom preko jarka ispunjenim morem. Veliki Kaštio smatra se najjačom utvrdom Stona sa zidovima debelim i 4 do 5 m. Njegova je izgradnja započela tijekom 14. stoljeća, a pojedini zahvati u funkciji pojačavanja utvrde izvršeni su i tijekom 15. stoljeća. Tvrđava je okružena predziđem, dok su se u dvorištu, uz kaštelanov stan, nalazili i stanovi za posadu tvrđave, oružarnica, peći, skladišta za žito. Poslije je ovdje izgrađena i mala kapelica. Iako je Veliki Kaštio bio teško oštećivan tijekom 19. i 20. stoljeća, danas je, najvećim dijelom saniran te čeka cjelovitu restauraciju i konzervaciju.

Iako se trenutno pojedini prostori Velikog Kaštia koriste kao muzejsko-galerijski prostor, mišljenja smo da je njegov gospodarski (kulturno-turistički) potencijal znatno veći. U tom smislu, a s obzirom na vrijednost ovog resursa i na njegovu lokaciju u samom centru Stona, potrebno je sagledati najprikladniji način njegova privođenja u aktivnu kulturno-turističku funkciju na način koji će osigurati maksimalnu komplementarnost osnovnom turističkom pozicioniranju kako Stona, tako i cijelog Pelješca. Polazeći od navedenog, predloženi cilj projektnog zadatka je:

- objektivno sagledati mogućnosti za potpuniju valorizaciju tvrđave Veliki Kaštio u cilju povećanja gospodarskih učinaka turističkog razvoja Stona i Pelješca,
- predložiti koncept najbolje uporabe, definirati sadržaje i dimenzionirati kapacitete turističke i druge ponude, te
- okvirno utvrditi visinu ukupno potrebnih ulaganja.

Revitalizacija zapuštenih stambeno-gospodarskih objekata središnjeg Pelješca

Najveći dio Pelješca odnosi se na ruralni prostor centralne (pelješke) visoravni s većim brojem očuvanih, slikovitih i od turista još neotkrivenih sela, zaselaka, odnosno samostojećih kamenih kuća i/ili domaćinstava, od kojih je velik broj još uvijek funkcionalan, ali (privremeno) napušten. Aktivniji pristup turističkom razvoju ovog dijela poluotoka trebao bi rezultirati njegovom postupnom ekonomskom i demografskom revitalizacijom.

Projekt revitalizacije zapuštenih stambeno-gospodarskih objekata središnjeg Pelješca, slično projektu revitalizacije istarskih stancija, odnosi se na uspostavu kritične mase (20-ak) relativno očuvanih tradicijskih ruralnih kuća za odmor, odnosno ruralnih „bed & breakfast“ objekata na širem području pelješke visoravni. Osim pružanja usluga smještaja i prehrane, gosti ruralnih kuća za odmor i/ili ruralnih „bed & breakfast“ objekata, uz sve pogodnosti bijega od svakodnevnog stresa, ali i uobičajene turističke gužve u priobalju, imali bi mogućnost za provođenje aktivnog (obiteljskog) odmora u prirodnom, ekološki očuvanom okruženju, ali i mogućnost sudjelovanja u sezonskim poljoprivrednim radovima i drugim svakodnevnim seoskim aktivnostima.

Projekt uspostave kritične mase malih, obiteljski vođenih smještajnih objekata tradicijskog arhitektonskog izričaja, bitno bi pridonio postupnom otvaranju cijelog prostora (pelješke) visoravni turističkom boravku te bi, uz project revitalizacije etno-eko sela i zaselaka, značajno rasteretio današnju izrazitu koncentraciju turista na priobalni prostor. Posebno valja naglasiti da ova vrsta smještajne ponude te na njoj baziranog turističkog iskustva nije atraktivna samo tijekom ljetne sezone, već osobito u vrijeme pred i posezone.

Središnji vizitacijski centar Pelješca u Stonu

Osnivanje dobro osmišljenog turističkog informacijskog sustava predstavlja bitni element destinacijske ponude koji pruža gostima dobrodošlicu, osigurava korisne informacije i orijentacijske savjete, interpretira resurse/atrakcije u destinaciji itd. U tom smislu, u cilju dugoročnog pozicioniranja Pelješca kao respektabilne (kulturno)turističke destinacije, valjalo bi što je moguće prije pristupiti izgradnji prigodno lociranog, suvremeno osmišljenog centra za posjetitelje Pelješca. Na taj bi se način stvorile bitne pretpostavke za kvalitetno i organizirano usmjeravanje, ali i povećano zadovoljstvo boravkom rastuće turističke, ali i izletničke populacije.

Ujedno, s obzirom na strateški položaj Stona (poveznica poluotoka s kopnom), ovaj bi centar bilo prigodno locirati upravo u Stonu te bi, uz ostalo, obavljao i funkciju informiranja i/ili edukacije potencijalne potražnje o drugim sadržajima i/ili doživljajima koje Pelješac nudi, čime bi se povećao broj ne samo turističkih dolazaka i/ili noćenja u manjim i udaljenijim mjestima poluotoka, već i prosječna dnevna potrošnja. Zbog izuzetnog značenja navedenog vizitacijskog centra u Stonu za cijeli turizam Pelješca, a imajući na umu i ograničena financijska sredstva općine Ston i drugih jedinica lokalne samouprave Pelješca, mišljenja smo da bi ga najvećim dijelom valjalo financirati na teret županijskog proračuna.

Sam Centar treba biti opremljen tako da nudi raznovrsne interaktivne programe, prostoriju s audio-video opremom, multifunkcionalan prostor namijenjen za prezentacije i predavanja, izložbeni prostor, informacijski pult, prostor za odmor, suvenirnicu i sobu za osoblje.

Plan rješavanja problematike otpadne vode u općinskim središtima

Iako ga obilježava izuzetna ekološka očuvanost i niski stupanj turističke izgrađenosti, sve u uvjetima rijetke naseljenosti, problematika suvremenog tretiranja otpadne odvodnje danas predstavlja najveći infrastrukturni problem Pelješca. Naime, nijedno općinsko središte, kao ni manja turistička mjesta raštrkana duž obalne nema adekvatno riješen problem otpadne (fekalne) odvodnje, već se ona rješava ispuštanjem u more.

S obzirom da postojeće stanje narušava ne samo današnji, već i dugoročno poželjni tržišni imidž Pelješca kao ekološki čiste, zdrave i prekomjernom izgradnjom nezahvaćene turističke destinacije poznate po marikulturi, riječ je o ozbiljnom problemu koji bi valjalo što je moguće prije i što je moguće kvalitetnije riješiti. Samim tim, a budući da je riječ o financijski vrlo zahtjevnom projektu u kojem se jedinice lokalne samouprave Pelješca, osim na sredstva proračuna, mogu osloniti i na sredstva EU strukturnih fondova, odmah bi valjalo inicirati izradu plana rješavanja problematike otpadne vode u općinskim središtima Pelješca, uključujući procjenu ulaganja i razvojne prioritete, a na temelju kojeg bi se, potom, moglo kandidirati za EU sredstva.

Plan upravljanja plažama Pelješca

U odnosu na svoju površinu te relativno malobrojnu smještajnu ponudu, cijeli poluotok smatra se idealnim za bijeg od gužve i masovnog turizma, pa se plaže poluotoka Pelješca redovito ističu kao najljepše romantične plaže Jadrana (npr. www.croatian-beaches.com). Ne želeći ovom prilikom nabrajati sve plaže Pelješca, najčešće se spominju plaža u uvali Žuljana (općina Ston), plaža Trstenica (Orebić), plaža u uvali Prapatno (općina Ston), plaža u Vignju (općina Orebić) za ljubitelje surfinga, kao i plaža Divna (općina Trpanj).

Neovisno o izuzetnim prirodnim značajkama gotovo svih peljeških plaža, one su danas, u pravilu, potpuno infrastrukturno i/ili sadržajno neopremljene. Samim tim, pelješke plaže danas ne samo da ne pružaju korisnicima potrebni komfor, već njihovo korištenje ni na koji način ne doprinosi povećanju turističkih prihoda Pelješca. Štoviše, njihovo se održavanje pokriva na teret lokalnih proračuna. U tom smislu, potrebno je odmah pristupiti izradi dokumenta kojim će se oba ova pitanja riješiti kako na zadovoljstvo korisnika, tako i na zadovoljstvo jedinica lokalne samouprave i lokalnih poduzetnika (mogući koncesionari).

Plan infrastrukturnog opremanja turističkih razvojnih zona Pelješca

Iako ih prostorni planovi kako jedinica lokalne samouprave Pelješca, tako i DNŽ uredno tretiraju kao područja pogodna za razvoj sadržaja turističke ponude, relativno velik broj turističkih razvojnih zona Pelješca danas, zapravo, i nema veće šanse za ubrzani turistički razvoj. Razlog za to valja najvećim dijelom tražiti u njihovoj neopremljenosti, odnosno udaljenosti od osnovnih infrastrukturnih sustava (vodoopskrba i kanalizacija). Samim tim, za uspješno turističko aktiviranje ovih razvojnih zona kroz privlačenje investitora, bit će potrebno sustavno raditi na njihovom povezivanju s osnovnim infrastrukturnim sustavima poluotoka.

Kako je i to povezano s velikim financijskim ulaganjima za koje će, osobito u vrijeme gospodarske recesije i/ili sporog gospodarskog rasta, biti teško osigurati adekvatna proračunska sredstva, infrastrukturno opremanje turističkih razvojnih zona bit će moguće ponajviše kroz apliciranje na strukturne fondove EU. U tom smislu, nadalje, plan infrastrukturnog opremanja turističkih razvojnih zona Pelješca, a na temelju kojeg će se izvršiti procjena ulaganja i definirati razvojni prioriteti, predstavlja jedan od strateških razvojnih prioriteta bez koji neće biti moguće povlačiti sredstva EU fondova.

3.4.4. Projektne ideje u cilju stvaranja turističke prepoznatljivosti

Marketing strategija

Nedostatak dobro osmišljene marketinškog strategije za Pelješac kao slojevit, tržišno diferenciranu i međunarodno prepoznatljivu turističku destinaciju predstavlja također jedan od izraženijih problema u cilju efikasnog upravljanja procesom turističkog razvoja na projektnom području. Iako su Planom razvoja turizma Pelješca definirane pobliže smjernice poželjnog budućeg tržišnog pozicioniranja kako Pelješca, tako i pojedinih njegovih turističkih klastera, bilo bi korisno pristupiti i izradi sveobuhvatnog Strateškog marketing plana poluotoka kako bi se bolje uskladile pojedinačne promotivne aktivnosti peljeških TZ i TZ DNŽ, odnosno kako bi se maksimiralo korištenje ograničenih sredstava sve četiri turističke zajednice.

Urbano opremanje i interpretacija naj slikovitijih peljeških naselja

U cilju stvaranja pretpostavki za pojačanu turističku vizitaciju cijelog prostora poluotoka, osobito manjih slikovitih mjesta središnjeg Pelješca korisno bi bilo provesti svojevrsnu tematsku diferencijaciju, pri čemu bi se dominantna tema morala manifestirati u kreiranju jedinstvene atmosfere usađene u vizualni sklad pojedinih mjesta. Središnja tema bi mogla biti podržana nizom kompatibilnih događanja na otvorenom. Stoga je zadatak ovog projekta:

- oživjeti distinktivan identitet, kulturu i povijest pojedinih mjesta središnjeg Pelješca
- kreirati atraktivan imidž malih, povijesnih mjesta i/ili naselja (diferenciranim temama) kako bi bili privlačni stanovnicima i posjetiteljima
- potaknuti svijest javnosti o vrijednosti kulturne baštine mjesta i naselja središnjeg Pelješca kroz signalizaciju, dizajn javnih prostora i interpretaciju.

3.5. Projektne ideje prema klasterima

Distribucija projektnih prijedloga prema karakterističnim turističkim klasterima Pelješca, a sukladno odrednicama Plana razvoja turizma Pelješca detaljnije je iskazana u sljedećoj tablici:

Tablica 3.5.1. Projektne ideje prema turističkim klasterima

Projekti od interesa za cijeli Pelješac

- Turistički razvojno-investicijski centar
- Priručnik za investitore u privatnom sektoru
- Interni marketing
- Plan razvoja turizma ribarske baštine
- Plan razvoja ribolovnog (big-game fishing) turizma
- Plan razvoja ronilačkog turizma
- Plan unapređenja cikloturizma
- Upravljanje kvalitetom gastro ponude Pelješca
- Upravljanje kvalitetom vinske ponude Pelješca
- Plan rješavanja otpadne odvodnje u općinskim središtima Pelješca
- Plan upravljanja plažama Pelješca
- Plan infrastrukturnog opremanja turističkih razvojnih zona Pelješca
- Marketing strategija turizma Pelješca
- Urbano opremanje i interpretacija peljeških naselja

Projekti od interesa za klaster Trpanj - Orebić

- Centar za aktivni odmor (Viganj-Kučiste)
- Kapetanske kuće Orebića – tematski plan interpretacije
- Revitalizacija i repozicioniranje turističke ponude na lokalitetu Bili dvori
- Revitalizacija i repozicioniranje turističke ponude na lokalitetu Perna
- Privatizacija i tržišno repozicioniranje hotela u javnom vlasništvu (Orebić)
- Novi wellness hotel u Trpnju

Projekti od interesa za klaster Središnji Pelješac

- Janjina – koncept cjelovite turističke valorizacije
- Revitalizacija etno-eko sela središnje pelješke visoravni
- Razvoj turističko-ugostiteljske ponude na lokalitetu Palat (Sreser)

Projekti od interesa za klaster Ston

- Ston, stonske zidine i Dubrovačka republika – tematski plan interpretacije
  - Solana Ston – tematski plan interpretacije
  - Uzgoj školjkaša u Malostonskom kanalu – tematski plan interpretacije
  - Novi hotel u Stonu
  - Nova marina u Stonskom kanalu
  - Veliki Kaštio – koncept najbolje uporabe
  - Središnji vizitacijski centar Pelješca u Stonu
-

4. PRIORITETNI TURISTIČKO-RAZVOJNI PROJEKTI

4.1. Kriteriji za izbor prioriteta projekata

Valorizacija identificiranih projektnih prijedloga i/ili ideja u cilju prepoznavanja manjeg broja prioriteta projekata od posebnog interesa za razvoj turizma Pelješca izvršena je tijekom panel diskusije na kojoj su sudjelovale najkvalificiranije osobe za razvoj turizma ovog područja. Panel su moderirali eksperti Instituta za turizam, Zagreb.

Pri tome se vodilo računa da se slijedi programsko – prostorni i planski – konceptijski okvir turističkog razvoja predložen usvojenim Planom turističkog razvoja Pelješca kako bi se u što kraćem vremenu i sa što racionalnijim ulaganjem aktiviralo što više turističkih atrakcija i proizvoda sukladno utvrđenoj viziji turističkog razvoja poluotoka. Istodobno, u cilju reduciranja inicijalnog popisa predloženih projektnih ideja na manji broj prioriteta razvojnih projekata od posebnog interesa za implementaciju dugoročne vizije turističkog razvoja Pelješca, korištene su dvije skupine selekcijsko-eliminacijskih kriterija:

Osnovni kriteriji

- Hoće li predloženi projekt privući nove turiste na ovo područje i u kojem roku?
- Hoće li predloženi projekt generirati dodatne prihode privatnom i/ili javnom sektoru i u kojem roku?
- Raspoložive li nositelj projekta s ljudskim resursima potrebnim za njegovu realizaciju?
- Hoće li projekt doprinijeti ekonomskom blagostanju u smislu generiranja novih radnih mjesta, povećanja BDP-a i stvaranja sinergijskih učinaka induciranjem poslovnih aktivnosti i zapošljavanja u srodnim sektorima?
- Hoće li projekt ojačati portfelj turističkih iskustava i/ili proizvoda poluotoka?
- Hoće li projekt unaprijediti turistički ugled i imidž Pelješca?
- Je li projekt ekološki, kulturno i društveno primjeren?
- U kojoj je mjeri projekt privlačan za privatni, odnosno javni sektor?

Dodatni kriteriji

- ukupni troškovi (što manje, to bolje),
- očekivano vrijeme implementacije (što kraće, to bolje),
- opća prihvaćenost u javnosti (slaganje lokalne zajednice).

Vodeći se prethodnim kriterijima, a nakon konstruktivne debate u kojoj su aktivno sudjelovali svi sudionici panela, identificirano je 15 projektnih prijedloga za koje se smatra da će već u relativno kratkom vremenu značajno doprinijeti realizaciji zacrtane turističke vizije cijelog projektnog područja. S obzirom da inicijalni zamah razvoju turizma Pelješca mora biti iniciran aktivnostima javnog sektora, način organizacije i financiranja aktivnosti predloženih ovim akcijskim planom najučinkovitije je organizirati putem konkretnih programa kao ustaljenog načina operativnog djelovanja proračunskih institucija. Ovakav pristup ujedno omogućuje i kreiranja programa potpora i poticaja za sufinanciranje projekata privatnog sektora kao udruga/zadruga koji nadopunjuju prioritetne projekte unutar svakog programa.

4.2. Prioritetni turistički projekti Pelješca

Konačni popis prioritetnih razvojnih projekata u funkciji ostvarenja vizije turističkog razvoja Pelješca u razdoblju do 2020. godine iskazan je u tablici 4.1.

Tablica 4.1. Prioritetni turistički razvojni projekti Pelješca

Projektne ideje u cilju razvoja turističkimi proizvodima/doživljaja

- Plan razvoja turizma ribarske baštine
- Plan razvoja ribolovnog (big-game fishing) turizma
- Janjina – koncept cjelovite turističke valorizacije
- Revitalizacija etno-eko sela središnje pelješke visoravni
- Solana Ston – tematski plan interpretacije
- Uzgoj školjkaša u Malostonskom kanalu – tematski plan interpretacije

Projektne ideje u cilju stvaranja turističke infra i suprastrukture

- Revitalizacija i repositioniranje smještaje ponude na lokalitet Bili dvori
- Revitalizacija i repositioniranje smještaje ponude na lokalitetu Perna
- Novi hotel u Stonu
- Nova marina u Stonskom kanalu
- Novi wellness hotel u Trpnju
- Središnji vizitacijski centar Pelješca u Stonu
- Plan rješavanja otpadne odvodnje u općinskim središtima Pelješca
- Plan upravljanja plažama Pelješca
- Plan infrastrukturnog opremanja turističkih razvojnih zona Pelješca

4.3. Programske osnove izabranih prioritetnih projekata

Kroz programske osnove izabranih 15 prioritetnih turističko-razvojnih projekata na području cijelog teritorija poluotoka Pelješca definiraju se pobliže sljedeće relevantne odrednice svakog od njih:

- Vrsta projekta;
- Područje obuhvata projekta;
- Opis projekta;
- Provedbeni model - odgovornost za implementaciju;
- Dionici projekta;
- Očekivani rezultati;
- Okvirni plan aktivnosti;
- Vremenska dinamika; te
- Procjenu troškova.

4.3.1. Projektne ideje u funkciji razvoja novih turističkih proizvoda

Projektne ideje u funkciji razvoja novih turističkih proizvoda/doživljaja trebale bi:

- povećati interes turista za posjetom/boravkom;
- ravnomjernije distribuirati turistički promet na cijelom prostoru Pelješca;
- suvremeno interpretirati i tematski povezati kulturno-turističke atrakcije i resurse;
- povećati razinu doživljaja kulturno-turističkih atrakcija;
- osigurati trajnu skrb i očuvanje vrijedne kulturno-povijesnu baštine; ali i
- uspostaviti mehanizam za aktiviranje kreativnih poduzetničkih potencijala.

Detalniji opis prioriteta projekata povezanih s razvojem novih turističkih proizvoda/doživljaja Pelješca, odnosno pojedinih njegovih turističkih klastera predstavljen je u nastavku.

Projekt br. 1 Plan razvoja turizma ribarske baštine

Opis projekta	<p>Tradicija ribarstva karakterizira Pelješac u istoj mjeri kao i školjkarstvo i vinarstvo. Ona je neizostavno povezana s razvojem otočkog gospodarstva (ribarstvo, konzerviranje ribe, izvoz) i iskorištavanja prirodnih resursa, a temelj je i gastronomske tradicije. Samim tim, i danas na Pelješcu djeluju brojne ribarske družine od kojih bi se neke, osim ribolova, mogle jednim dijelom aktivnije uključiti i u turističko privređivanje ponajviše kroz ponudu različitih proizvoda kreativnog turizma (druženje s ribarima, odlazak na ribarenje, učenje o konzerviranju ribe, dan proveden s obitelji ribara, tipičan dan u kući ribara i sl.). Samim tim, a kako je to već prethodno istaknuto, cilj je ovog projekta je:</p> <ul style="list-style-type: none"> • objediniti atrakcije i priče povezane s tradicijom ribarstva te time stvoriti kritičnu masu atrakcija kako bi se tema ribarstva učinila prominentnom • očuvati i revitalizirati tradiciju ribarstva • generirati dodatne prihode ribarskim obiteljima/omogućiti samozapošljavanje, otvoriti nova radna mjesta • zadržati mlade na otocima • potaknuti privatno poduzetništvo
Provedbeni model	<p>Turističke zajednice Pelješca u suradnji s općinskim poglavarstvima, putničkim agencijama i zainteresiranim privatnim osobama – ribarima koji imaju prijavljen obrt ili poduzeće</p>
Dionici	<ul style="list-style-type: none"> • TZ Pelješca • Općinska poglavarstva • Putničke agencije • Ribarske obitelji – poduzetnici
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj novog proizvoda • Produljenje sezone • Rast životnog standarda lokalne populacije • Očuvanje i oživljavanje tradicionalnih običaja • Podizanje turističke atraktivnosti šireg područja
Akcijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Razrada koncepcije • Promocija projekta • Plasiranje na tržište i komercijalizacija
Vremenski raspored	<ul style="list-style-type: none"> • Razrada koncepcije - 3 mjeseca od iniciranja projekta • Promocija projekta – odmah po razradi koncepcije (premarketing) • Plasiranje na tržište i komercijalizacija projekta – 5-6 mjeseci od razrade koncepcije
Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj koncepcije – 20-25 tisuća EUR • Promocija projekta – 5 tisuća EUR • Plasiranje na tržište i komercijalizacija projekta – 7,5 tisuća EUR u prvoj godini implementacije, 5 tisuća EUR u drugoj i svim ostalim godinama predvidivog efektuiranja.

Projekt br. 2 Plan razvoja ribolovnog („big game fishing“) turizma	
Opis projekta	<p>Riječ je o sve popularnijoj aktivnosti sve većeg broja turista željnih izazova i sklonih istraživanju i/ili propitivanju vlastitih fizičkih mogućnosti. Tradicija ribarstva, blizina otvorenog mora, kao i veći broj za ovu vrstu aktivnosti osposobljenih ribarskih brodova govore u prilog tezi da je cijeli Pelješac, a osobito ribarska naselja na njegovom sjeveru-zapadnom dijelu (klaster Trpanj-Orebić) idealno mjesto za razvoj ove vrste uslužne turističke ponude, osobito u izvansezonskom razdoblju.</p> <p>U skladu s prethodnim naznakama, razvoj big game fishing turizma na Pelješcu znatno bi pridonio:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obogaćivanju postojećih sustava turističkih iskustava • produljenju sezone • generiranju dodatnih prihoda, • povećanju stupnja samozapošljavanja i/ili otvaranju novih radnih mjesta • poticanju privatnog poduzetništva, ali i • očuvanju i revitalizaciji tradicije lova na velike ribe.
Provedbeni model	<p>Turističke zajednice Pelješca u suradnji s općinskim poglavarstvima, putničkim agencijama i zainteresiranim privatnim osobama – ribarima koji imaju prijavljen obrt ili poduzeće</p> <ul style="list-style-type: none"> • TZ Pelješca
Dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Općinska poglavarstva • Putničke agencije • Ribarske obitelji – poduzetnici
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj novog proizvoda • Produljenje sezone • Rast životnog standarda lokalne populacije • Očuvanje i oživljavanje tradicionalnih običaja • Podizanje turističke atraktivnosti šireg područja
Akcijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Razrada koncepcije • Promocija projekta • Plasiranje na tržište i komercijalizacija
Vremenski raspored	<ul style="list-style-type: none"> • Razrada koncepcije - 3 mjeseca od iniciranja projekta • Promocija projekta – odmah po razradi koncepcije (premarketing) • Plasiranje na tržište i komercijalizacija projekta – 5-6 mjeseci od razrade koncepcije
Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj koncepcije – 20-25 tisuća EUR • Promocija projekta – 5 tisuća EUR • Plasiranje na tržište i komercijalizacija projekta – 7,5 tisuća EUR u prvoj godini implementacije, 5 tisuća EUR u drugoj i svim ostalim godinama predvidivog efektuiranja.

Projekt br. 3 Janjina – koncept cjelovite turističke valorizacije

Opis projekta	<p>Velik dio prostora središnjeg Pelješca predstavlja izuzetno slikovit, ekološki očuvan, a još uvijek nedovoljno turistički valoriziran ruralni prostor. Dobro osmišljeni razvoj ovog dijela poluotoka može bitno doprinijeti proizvodnoj diversifikaciji, tržišnoj privlačnosti i/ili percepciji kvalitete intergralnog</p>
---------------	---

	<p>turističkog doživljaja/iskustva cijelog Pelješca, odnosno produljenju kratke ljetne sezone. Isto tako, aktivniji pristup turističkom razvoju ruralnog dijela poluotoka trebao bi rezultirati i povećanjem prihoda od turizma, a time i njegovom postupnom ekonomskom i demografskom revitalizacijom.</p> <p>S obzirom da je mjesto Janjina, svojim urbanizmom, maksimalnom stopljenoću s okolnim pejzažem, skladnim i tradicijski oblikovanim kućama predstavlja ne samo jedno od najljepših poluotočkih naselja, već i izuzetno svjedočanstvo nekadašnje kulture života i rada središnjeg Pelješca, mišljenja smo da bi se turistički potencijal Janjine trebao adekvatno valorizirati.</p> <p>U tom smislu potrebno je pristupiti izradi koncepta njene cjelovite turističke valorizacije, pri čemu bi osobit naglasak, a povezano sa potrebom jačanja prozvođa kulturnog turizma, odnosno turizma događanja, kojima se Pelješac danas ne može pohvaliti, valjalo staviti na kulturno-zabavna događanja.</p>
Provedbeni model	Turistička zajednica Janjine u suradnji s općinskim poglavarstvom, udrugama u kulturi Dubrovačko-neretvanske županije i Ministarstvom kulture RH
Dionici	<ul style="list-style-type: none"> • TZ Janjine • Općinsko poglavarstvo • Udruga u kulturi DNŽ • Ministarstvo kulture RH
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Turistička revitalizacija Janjine • Razvoj novog proizvoda • Produljenje sezone • Podizanje turističke atraktivnosti šireg područja • Rast životnog standarda lokalne populacije • Zaustavljanje negativnih demografskih trendova
Akcijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Osiguranje financijskih sredstava i provedba natječaja • Izrada i usvajanje koncepcije • Plan događanja • Ugovaranje suradnji • Promocija i plasiranje na tržište
Vremenski raspored	<ul style="list-style-type: none"> • Osiguranje financijskih sredstava i provedba natječaja – 12 mjeseci po usvajanju ovog dokumenta • Izrada i usvajanje koncepcije – 5 mjeseci po osiguranju financijskih sredstava • Plan događanja – 5 mjeseci po usvajanju koncepta cjelovite turističke valorizacije Janjine • Ugovaranje suradnji – 2 mjeseca od usvajanja Plana događanja • Promocija i plasiranje na tržište – odmah po usvajanju plana događanja
Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Izrada koncepcije – 15 - 20 tisuća EUR • Plan događanja – 10 tisuća EUR • Ugovaranje suradnji – 25 – 30 tisuća EUR godišnje • Promocija i plasiranje na tržište – 10 tisuća EUR u prvih nekoliko godina, 3 - 5 tisuća EUR nakon toga

Projekt br. 4 Revitalizacija etno-eko sela središnje pelješke visoravni

Opis projekta

Projekt revitalizacije etno-eko sela i zaselaka središnje pelješke visoravni odnosi se na turističko aktiviranje određenog broja slikovitih ruralnih naselja očuvanog tradicijskog graditeljskog izričaja i njihovo prerastanje u autentičnu pelješku etno-eko turističku ponudu. Na taj način, ne samo da bi se

	<p>kvalitativno upotpunila i sadržajno diversificirala postojeća turistička ponuda koncentrirana na priobalje poluotoka, već bi se stvorio potpuno novi, međunarodno prepoznatljivi, turistički brend.</p> <p>Nadalje, projekt revitalizacije sela i zaselaka središnjeg Pelješca, bitno bi pridonio postupnom otvaranju cijelog prostora Pelješca turističkoj vizitaciji i boravku te bi značajno rasteretio koncentraciju turista u priobalnom prostoru.</p> <p>Osim pružanja usluga smještaja i prehrane, gosti revitaliziranih sela i zaselaka imali bi sve mogućnosti za aktivan (obiteljski) odmor u prirodnom, ekološki očuvanom okruženju, ali i mogućnost sudjelovanja u sezonskim poljoprivrednim radovima i drugim svakodnevnim aktivnostima tipičnim za ovo područje.</p>
Provedbeni model	<p>Turističke zajednice Pelješca u suradnji s općinskim poglavarstvima, putničkim agencijama i zainteresiranim privatnim osobama – ribarima koji imaju prijavljen obrt ili poduzeće</p>
Dionici	<ul style="list-style-type: none"> • TZ Pelješca • Općinska poglavarstva • Putničke agencije • Vlasnici kuća u selima ruralnog Pelješca • Privatni poduzetnici
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj novog proizvoda • Produljenje sezone • Očuvanje kulturne baštine • Očuvanje i oživljavanje tradicionalnih običaja • Gospodarsko aktiviranje „mrtvog“ kapitala • Rast životnog standarda lokalne populacije • Podizanje turističke atraktivnosti šireg područja
Akcijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikacija pogodnih sela i utvrđivanje prioriteta u revitalizaciji • Izrada konzervatorske podloge • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti revitalizacije – analiza studije slučajeva • Priprema projektne dokumentacije • Početak revitalizacije najspremnijih sela i zaselaka • Promocija i plasiranje na tržište
Vremenski raspored	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikacija pogodnih sela i utvrđivanje prioriteta u revitalizaciji – 2 mjeseca od iniciranja projekta • Izrada konzervatorske podloge za najspremnija sela – 6 – 8 mjeseci od iniciranja projekta • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti revitalizacije – 3-5 mjeseci od dovršenja konzervatorskih podloga • Rješavanje imovinsko-vlasničkih odnosa i priprema potrebne projektne dokumentacije – 12 mjeseci po provjeri tržišne održivosti i financijske isplativosti • Realizacija projekta – 18 mjeseci od rješavanja imovinsko-vlasničke problematike i pribavljanja potrebne građevne dokumentacije • Promocija i plasiranje na tržište – 6 mjeseci prije dovršetka predviđenih radova na pojedinom selu i/ili zaselku
Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikacija pogodnih sela i utvrđivanje prioriteta – 0,5 tisuća EUR • Izrada konzervatorske podloge – 10 tisuća EUR po selu i/ili zaselku • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti revitalizacije – 10 tisuća EUR po selu i/ili zaselku • Rješavanje imovinsko-vlasničkih odnosa i priprema potrebne projektne dokumentacije – ovisno od slučaja do slučaja

- Realizacija projekta – ovisno o broju sela, odnosno broju kuća koje će se revitalizirati
- Promocija i plasiranje na tržište – ovisno o veličini klastera

Projekt br. 5 Solana Ston – tematski plan interpretacije

<p>Opis projekta</p>	<p>S obzirom na neprekinutu tradiciju proizvodnje soli u Stonu od 14. stoljeća do današnjih dana, pri čemu tehnologija proizvodnje gotovo da se i nije mijenjala, stonska solana zasigurno predstavlja jedinstvenu kulturno-turističku atrakciju koja još uvijek nije valorizirana na primjeren način.</p> <p>Uvažavajući pritom i povijesni kontekst Dubrovačke republike i njenu neprekinutu povezanost sa Stonom, najbolji način da se priča o proizvodnji soli učini što atraktivnijom i pristupačnijom širokom krugu posjetitelja/turista morala bi se temeljiti na nekoliko ključnih tema/ideja kojima bi se opisali glavni povijesni događaji, ukazalo na njihove neposredne aktere, odnosno njihove preklapanje s pripadajućom materijalnom i nematerijalnom baštinom.</p> <p>Sukladno tome, a kako je to već prethodno istaknuto, specifični ciljevi realizacije ovog projekta su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potaknuti bolju i slojevitiju interpretaciju stonske solane, tradicije i važnosti proizvodnje soli; • osigurati cjelovitu tematsku interpretaciju utemeljenu na povijesnim događanjima i s njima povezanim lokalitetima i ljudima kroz definiranje ključnih tema; • stvoriti preduvjete za povećanje turističke potražnje i potrošnje na samom lokalitetu, odnosno u njegovom okružju; • omogućiti relevantnim dionicima učinkovitiju alokaciju finansijskih sredstava u razvoju kulturno-turističkih proizvoda odnosno definiranju specifičnih razvojnih programa.
<p>Provedbeni model</p>	<p>TZ Ston u suradnji s općinskim poglavarstvom, udrugama i pojedincima koji skrbe o povijesnoj baštini Stona i Dubrovnika, kao i relevantnim upravnim odjelima DNŽ, Ministarstva kulture RH i Ministarstva turizma RH</p>
<p>Dionici</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stručnjaci – povjesničari, kustosi, konzervatori • Udruge i pojedinci koji skrbe o povijesnoj baštini Stona i Dubrovnika • Relevantni upravni odjeli općine Ston i DNŽ • Ministarstvo kulture • Ministarstvo turizma
<p>Očekivani rezultati</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Adekvatna turistička interpretacija stonske solane, uključujući i cjeloviti sustav podržavajućih proizvoda za razne skupine posjetitelja • Sustavna zaštita materijalne i nematerijalne kulturne baštine • Povećana turistička vizitacija • Povećanje prihoda po osnovi posjete solani • Podizanje turističke atraktivnosti Stona i cijelog prostora Pelješca • Osmisliti projektni zadatak i provesti natječaj za izradu tematskog plana interpretacije solane
<p>Akcijski plan</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uključiti stručnjake u proces izrade plana interpretacije • Izraditi plan interpretacije • Osigurati sredstva za implementaciju plana interpretacije
<p>Vremenski raspored</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Osmisliti projektni zadatak i provesti natječaj – 3 mjeseca od početka realizacije projekta

Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Uključiti stručnjake u proces izrade plana interpretacije – odmah po izboru najboljeg ponuđača • Izrada plana interpretacije – 6 do 9 mjeseci od izbora najboljeg ponuđača • Implementacija – prema planu implementacije • Priprema i provedba natječaja – 2 tisuće EUR • Plan interpretacije – 20 tisuća EUR • Provedba – ovisno o planu interpretacije
--------------------------	---

Projekt br. 6 Uzgoj školjkaša – tematski plan interpretacije

Opis projekta	<p>Neovisno o vijekovnoj tradiciji u proizvodnji soli, područje Stona svoju turističku prepoznatljivost, a u novije vrijeme i gospodarski prosperitet duguju ponajviše uzgoju kamenica i dagnji (mušula). Pa ipak, a čak i izraženije nego što je to slučaj u turističkoj valorizaciji stonske solane, priča o tradiciji uzgoja kamenice, tehnologiji uzgoja i njezinom razvoju kroz stoljeća još uvijek nije adekvatno prezentirana, uslijed čega su i gospodarski učinci stonskog turizma manji od objektivno mogućih.</p> <p>U skladu s rečenim, a istovjetno kao i u slučaju stonske solane, specifični ciljevi realizacije ovog projekta su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potaknuti bolju i slojevitiju interpretaciju uzgoja školjkaša kroz povijest; • osigurati cjelovitu tematsku interpretaciju utemeljenu na povijesnim događanjima i s njima povezanim lokalitetima i ljudima kroz definiranje ključnih tema; • stvoriti preduvjete za povećanje turističke potražnje i potrošnje na samom lokalitetu, odnosno u njegovom okružju; • omogućiti relevantnim dionicima učinkovitiju alokaciju finansijskih sredstava u razvoju kulturno-turističkih proizvoda odnosno definiranje specifičnih razvojnih programa.
Provedbeni model	<p>TZ Ston u suradnji s općinskim poglavarstvom, udrugama i pojedincima koji skrbe o povijesnoj baštini Stona i Dubrovnika, kao i relevantnim upravnim odjelima DNŽ, Ministarstva kulture RH i Ministarstva turizma RH.</p>
Dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Stručnjaci – povjesničari, kustosi • Udruge i pojedinci koji skrbe o povijesnoj baštini Stona i Dubrovnika • Relevantni upravni odjeli općine Ston i DNŽ • Ministarstvo kulture • Ministarstvo turizma
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Adekvatna turistička interpretacija uzgoja školjkaša, uključujući i cjeloviti sustav podržavajućih proizvoda za razne skupine posjetitelja • Sustavna zaštita materijalne i nematerijalne kulturne baštine • Povećana turistička vizitacija • Povećanje prihoda po osnovi posjete Stonu • Podizanje turističke atraktivnosti Stona i cijelog prostora Pelješca
Akcijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Osmisliti projektni zadatak i provesti natječaj za izradu tematskog plana interpretacije solane • Uključiti stručnjake u proces izrade plana interpretacije • Izraditi plan interpretacije • Osigurati sredstva za implementaciju plana interpretacije
Vremenski raspored	<ul style="list-style-type: none"> • Osmisliti projektni zadatak i provesti natječaj – 3 mjeseca od početka realizacije projekta • Uključiti stručnjake u proces izrade plana interpretacije – odmah po

	izboru najboljeg ponuđača • Izrada plana interpretacije – 6 do 9 mjeseci od izbora najboljeg ponuđača • Implementacija – prema planu implementacije • Priprema i provedba natječaja – 2 tisuće EUR
Potrebna sredstva	• Plan interpretacije – 20 tisuća EUR • Provedba – ovisno o planu interpretacije

4.3.2. Projektne ideje u funkciji unapređenja infra i suprastrukture

Projektne ideje u funkciji unapređenja postojeće infra i/ili suprastrukture Pelješca trebale bi:

- obogatiti smještajnu ponudu poluotoka;
- privući nove potrošačke segmente;
- bolje valorizirati prirodnu resursno-atraksijsku osnovu;
- ravnomjernije rasporediti turiste u prostoru;
- povećati stupanj zadovoljstva gostiju; odnosno
- stvoriti preduvjete za produljenje sezone.

Priroritetni razvojni projekti u cilju unapređenja postojeće infra i/ili suprastrukture Pelješca detaljnije su iskazani u nastavku.

Projekt br. 7 Revitalizacija i repozicioniranje turističke ponude na lokalitetu Bili dvori

Opis projekta	Na samom vrhu Pelješca, u neposrednoj blizini Lovišta, na području poznatom kao „Bili dvori“ prije dosta je godina izgrađeno svojevrсно turističko naselje. Riječ je o sklopovima izrazito umornih i okolišu neprimjerenih apartmanskih objekata bez ikakvih pratećih uslužnih, trgovačkih i/ili zabavnih sadržaja. Samim tim, riječ je o smještajnim kapacitetima koji ni na koji način ne mogu pridonijeti ni željenom budućem tržišnom pozicioniranju Pelješca, niti produljenju sezone, niti povećanim ekonomskim učincima od turizma. U želji da se postojeće stanje promijeni nabolje, odnosno da se ova turistička razvojna zona valorizira u skladu s njenim potencijalom, cilj projekta odnosi se na potrebu osmišljavanja koncepta najbolje uporabe cijele zone. Osim što će se tako stvoriti potrebna podloga za projektni zadatak temeljem kojeg će se moći provesti natječaj za odabir najboljeg investitora, koncept najbolje uporabe lokaliteta Bili dvori dat će i sve potrebne inpute potencijalnim investitorima za izradu idejnog projekta.
Provedbeni model	Općina Orebić u suradnji s postojećim vlasnikom objekata na lokalitetu Bili dvori, stručnim konzultantima i privatnim investitorima.
Uključeni dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Općina Orebić • Naselje Lovište • Etabilirana konzultantska kuća • Postojeći vlasnik naselja na lokalitetu Bili dvori • Budući investitor - pobjednik natječaja
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Unapređenje smještajne ponude • Razvoj novih proizvoda • Stvaranje preduvjeta za produljenje sezone • Povećanje turističkih prihoda

Akcijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Tržišno repozicioniranje lokalita Bili dvori • Povećanje turističke atraktivnosti Lovišta i općine Orebić • Koncept najbolje uporabe • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti • Priprema projektne dokumentacije • Provedba natječajnog postupka • Izbor investitora • Početak izgradnje
Vremenski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept najbolje uporabe – 2 mjeseca od odluke o pokretanju projekta • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti – 2 mjeseca od usvajanja koncepta najbolje uporabe • Projektna dokumentacija – 6 – 9 mjeseci od usvajanja prethodne studije • Priprema i provedba natječaja – 2 mjeseca od pripremljene projektne dokumentacije • Odabir izvođača radova – 1 mjesec nakon provedbe natječaja • Realizacija projekta – 1,5 godina od izbora najboljeg ponuđača
Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept najbolje uporabe i studija izvodljivosti – 20 – 25 tisuća EUR • Izrada potrebne projektne dokumentacije – 300-400 tisuća EUR • Priprema i provedba natječaja – 10 tisuća EUR • Realizacija projekta – 20 - 30,0 milijuna EUR

Projekt br. 8 **Revitalizacija i repozicioniranje turističke ponude na lokalitetu Perna**

Opis projekta	<p>Slično lokalitetu Bili dvori, ni u smještajnu ponudu na lokalitetu Perna u Orebiću, od pretvorbe od danas, nisu uložena gotovo nikakva financijska sredstva, uslijed čega je ova izuzetna lokacija danas zauzeta derutnim, slabo održanim i koncepcijski zastarjelim objektima turističke ponude koji uvelike vizualno degradiraju širi proctor, ali i koji znatno otežavaju tržišno repozicioniranje Orebića i klastera Trpanj-Orebić kao privlačnog i ugodnog mjesta za odmor.</p> <p>U želji da se postojeće stanje bitno unaprijedi, a kako je to već prethodno istaknuto, što je moguće prije valja krenuti u temeljit proces revitalizacije postojećeg TN Perna.</p>
Provedbeni model	<p>Općina Orebić u suradnji s poslovođstvom HTP Orebić, Agencijom za upravljanje državnom imovinom (postojećim vlasnikom objekata na lokalitetu Perna), stručnim konzultantima i privatnim investitorima.</p>
Uključeni dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Općina Orebić • HTP Orebić • Agencija za upravljanje državnom imovinom (postojeći vlasnik naselja na lokalitetu Perna) • Etablirana konzultantska kuća • Budući investitor - pobjednik natječaja
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Unapređenje smještajne ponude • Razvoj novih proizvoda • Stvaranje preduvjeta za produljenje sezone • Povećanje turističkih prihoda • Povećanje turističke atraktivnosti općine Orebić
Akcijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept najbolje uporabe • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti • Priprema projektne dokumentacije

	<ul style="list-style-type: none"> • Provedba natječajnog postupka • Izbor investitora • Početak izgradnje
Vremenski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept najbolje uporabe – 2 mjeseca od odluke o pokretanju projekta • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti – 2 mjeseca od usvajanja koncepta najbolje uporabe • Projektna dokumentacija – 6 – 9 mjeseci od usvajanja prethodne studije • Priprema i provedba natječaja – 2 mjeseca od pripremljene projektne dokumentacije • Odabir izvođača radova – 1 mjesec nakon provedbe natječaja • Realizacija projekta – 1,5 godina od izbora najboljeg ponuđača
Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept najbolje uporabe i studija izvodljivosti – 20 – 25 tisuća EUR • Izrada potrebne projektne dokumentacije – 500 tisuća EUR • Priprema i provedba natječaja – 10 tisuća EUR • Realizacija projekta – 35 - 50 milijuna EUR

Projekt br. 9 Novi hotel u Stonu

Opis projekta	<p>Iako je riječ o relativno etabliranoj turističkoj destinaciji poznatoj ponajviše kako po materijalnim kulturno-povijesnim atrakcijama, tako i po svojoj gastronomskoj ponudi, šire područje Stona (klaster Ston) danas karakterizira i evidentni manjak kvalitetnog hotelskog smještaja. Takvo je stanje stvari, osobito u kontekstu ubrzavanja turističkog razvoja cijelog Pelješca, ali i potrebe novog tržišnog pozicioniranja njegovog turističkog proizvoda, dugoročno neodrživo.</p> <p>Kako bi se postojeće stanje promijenilo nabolje, odnosno kako bi se turistički proizvod Stona sadržajno upotpunio i nadogrudio, sve u funkciji privlačenja novih potrošačkih segmenata i eventualnog produljenja njihovog boravka, cilj projekta je osmišljavanje koncepta i poduzemanje potrebnih aktivnosti za izgradnju novog suvremenog hotela u Stonu. Iako će to pokazati detaljnija analiza, čini se da bi novi hotel trebao biti namijenjen ponajviše organiziranoj kulturno-turističkoj potražnji, MICE potražnji, odnosno potrebama sve brojnijih individualnih posjetitelja u potrazi za hedonističkim užicima (kraći odmor i/ili vikend boravci tijekom cijele godine).</p>
Provedbeni model	Općina Ston u suradnji sa stručnim konzultantima i privatnim investitorima.
Uključeni dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Općina Ston • Etablirana konzultantska kuća • Budući investitor - pobjednik natječaja
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Unapređenje smještajne ponude Stona • Razvoj novih proizvoda • Stvaranje preduvjeta za produljenje sezone • Povećanje turističkih prihoda • Povećanje turističke atraktivnosti Stona • Osiguranje prikladne lokacije • Definiranje projekta
Akcijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti • Priprema projektne dokumentacije • Provedba natječajnog postupka • Izbor investitora

Vremenski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Početak izgradnje • Osiguranje prikladne lokacije – ovisno o mogućnostima koje proizlaze iz odredbi prostornog plana • Definiranje projekta – 2 mjeseca od odluke o pokretanju projekta • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti – 2 mjeseca od definiranja projekta • Projektna dokumentacija – 6 – 9 mjeseci od usvajanja prethodne studije • Priprema i provedba natječaja – 2 mjeseca od pripremljene projektne dokumentacije • Odabir izvođača radova – 1 mjesec nakon provedbe natječaja • Realizacija projekta – 1,5 godina od izbora najboljeg ponuđača
Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept najbolje uporabe i studija izvodljivosti – 20 – 25 tisuća EUR • Izrada potrebne projektne dokumentacije – 125 - 150 tisuća EUR • Priprema i provedba natječaja – 10 tisuća EUR • Realizacija projekta – 5 - 6 milijuna EUR

Projekt br. 10 Nova marina u Stonu

Opis projekta	<p>Na cijelom prostoru pelješkog priobalja danas ne postoji nijedna suvremena luka nautičkog turizma za potrebe sve većeg broja nautičara koji plove ovim akvatorijem. Iako su prostornim planovima kako DNŽ, tako i općine Ston predviđene dvije lokacije za njihov smještaj, čini se da je riječ više o zadovoljavanju forme. U oba je slučaja riječ o lokacijama na području stonskog kanala, u okolici naselja Broce.</p> <p>S obzirom da bi izgradnja jedne luke nautičkog turizma, izgradnjom potrebnih infrastrukturnih sustava, odnosno priključenjem na već postojeće, uvelike pridonijela ne samo poduzetničkoj aktivnosti lokalnog stanovništva te dodatnom turističkom aktiviranju cijelog razmatranog protora stonskog kanala, mišljenja smo da ne bi trebalo previše sumnjati u tržišnu opravdanost takvog ulaganja.</p> <p>Neovisno o tome, prvi korak bez kojeg neće biti moguće ući u realizaciju cijelog poduhvata odnosi se na definiranje projekta (lokacija, broj vezova, sadržaji na kopnu, potrebna ulaganja i sl.), odnosno provjeru tržišne održivosti i financijske isplativosti ulaganja.</p>
Provedbeni model	<p>Općina Ston u suradnji s odgovarajućim službama DNŽ, Ministarstvom mora, prometa i infrastrukture, stručnim konzultantima i investitorima.</p>
Uključeni dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Općina Ston • DNŽ • Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture • Etabilirana konzultantska kuća • Budući investitor - pobjednik natječaja
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Unapređenje nautičke ponude Pelješca • Razvoj novih proizvoda • Stvaranje preduvjeta za produljenje sezone • Povećanje turističkih prihoda • Povećanje turističke atraktivnosti Stona i Pelješca
Akcijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Definiranje projekta • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti • Priprema projektne dokumentacije • Provedba natječajnog postupka

Vremenski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Izbor investitora • Početak izgradnje • Definiranje projekta – 2 mjeseca od odluke o pokretanju projekta • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti – 2 mjeseca od definiranja projekta • Projektna dokumentacija – 6 – 9 mjeseci od usvajanja prethodne studije • Priprema i provedba natječaja – 2 mjeseca od pripremljene projektne dokumentacije • Odabir izvođača radova – 1 mjesec nakon provedbe natječaja • Realizacija projekta – 1,5 godina od izbora najboljeg ponuđača
Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept najbolje uporabe i studija izvodljivosti – 20 – 25 tisuća EUR • Izrada potrebne projektne dokumentacije – 250 - 350 tisuća EUR • Priprema i provedba natječaja – 10 tisuća EUR • Realizacija projekta – 10 - 15,0 milijuna EUR

Projekt br. 11 Novi wellness hotel u Trpnju

Opis projekta	<p>Slično kao i u slučaju Stona, mjesto Trpanj danas karakterizira nedostatak suvremene hotelske ponude bez koje nije moguće računati na ozbiljnije poslovanje u pred i sezonskom razdoblju. Naime, neovisno o činjenici da cijelo mjesto obiluje apartmanskim jedinicama u vlasništvu mještana, odnosno da u mjestu djeluje hotel s 3*, nijedan od ovih objekata nije u stanju odgovoriti zahtjevima iole zahtjevnijih potrošačkih skupina, ponajviše uslijed nedostatka adekvatnih sadržaja (wellness, fitness, zatvoreni bazen, konferencijske dvorane i/ili kongresni prostori i sl.).</p> <p>Kako je, s druge strane, područje Trpnja poznato i po nalazištu blata sa svojstvima prirodnog ljekovitog činitelja, cilj projekta je procijeniti tržišnu opravdanost i financijsku održivost izgradnje novog modernog wellness hotela prikladne veličine i sadržaja koji će potpunije valorizirati potencijal ljekovitog blata u Trpnju te aktivno utjecati na produljenje kratke sezone.</p>
Provedbeni model	Općina Trpanj u suradnji sa stručnim konzultantima i investitorima.
Uključeni dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Općina Trpanj • Etabilirana konzultantska kuća • Budući investitor - pobjednik natječaja
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Unapređenje smještajne ponude • Razvoj novih proizvoda • Stvaranje preduvjeta za produljenje sezone • Povećanje turističkih prihoda • Tržišno repozicioniranje Trpnja • Povećanje turističke atraktivnosti Trpnja • Osiguranje prikladne lokacije - ovisno o mogućnostima koje proizlaze iz odredbi prostornog plana
Akcijni plan	<ul style="list-style-type: none"> • Definiranje projekta - koncept najbolje uporabe • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti • Priprema projektne dokumentacije • Provedba natječajnog postupka • Izbor investitora • Početak izgradnje

Vremenski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Osiguranje prikladne lokacije – ovisno o mogućnostima koje proizlaze iz odredbi prostornog plana • Koncept najbolje uporabe – 2 mjeseca od odluke o pokretanju projekta • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti – 2 mjeseca od usvajanja koncepta najbolje uporabe • Projektna dokumentacija – 6 – 9 mjeseci od usvajanja prethodne studije • Priprema i provedba natječaja – 2 mjeseca od pripremljene projektne dokumentacije • Odabir izvođača radova – 1 mjesec nakon provedbe natječaja • Realizacija projekta – 1,5 godina od izbora najboljeg ponuđača
Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept najbolje uporabe i studija izvodljivosti – 20 – 25 tisuća EUR • Izrada potrebne projektne dokumentacije – 200 - 250 tisuća EUR • Priprema i provedba natječaja – 10 tisuća EUR • Realizacija projekta – 7,5 - 9 milijuna EUR

Projekt br. 12 Središnji vizitacijski centar Pelješca u Stonu

Opis projekta	<p>U cilju dugoročnog pozicioniranja stonskog klastera kao respektabilne kulturno-turističke destinacije, valjalo bi što je moguće prije pristupiti izgradnji suvremenog centra za posjetitelje, čime bi se stvorile bitne pretpostavke za kvalitetno i organizirano usmjeravanje, ali i povećano zadovoljstvo boravkom sve veće izletničke populacije.</p> <p>Ujedno, s obzirom na strateški položaj Stona (poveznica poluotoka s kopnom), ovaj bi centar imao i funkciju informiranja i/ili edukacije potencijalne potražnje o drugim sadržajima i/ili doživljajima cijelog Pelješca, čime bi se povećao broj ne samo turističkih dolazaka i/ili noćenja u manjim i udaljenijim mjestima poluotoka, već i prosječna dnevna potrošnja.</p> <p>Sam Centar trebao bi biti opremljen tako da nudi raznovrsne interaktivne programe, prostoriju s audio-video opremom, multifunkcionalan prostor namijenjen za prezentacije i predavanja, izložbeni prostor, informacijski pult, prostor za odmor, suvenirnicu i sobu za osoblje.</p>
Provedbeni model	Općina Ston u suradnji s TZ općine i drugih jedinica lokalne samouprave Pelješca, ali i DNŽ i TZ DNŽ.
Uključeni dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Općina Ston • TZ općina Ston, Janjina, Trpanj i Orebić • DNŽ • TZ DNŽ
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Povećanje turističke atraktivnosti projektnog područja • Viša kvaliteta usluga • Povećanje zadovoljstva posjetitelja • Povećanje turističke posjećenosti • Povećanje prihoda od turizma
Akcijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Osiguranje prikladne lokacije - ovisno o mogućnostima koje proizlaze iz odredbi prostornog plana • Priprema projektne dokumentacije • Priprema natječajne dokumentacije • Odabir izvođača radova • Početak izgradnje
Vremenski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Osiguranje prikladne lokacije – ovisno o mogućnostima koje proizlaze iz

	<ul style="list-style-type: none"> odredbi prostornog plana • Priprema projektne dokumentacije – 6 – 9 mjeseci od usvajanja prethodne studije • Priprema i provedba natječaja – 2 mjeseca od pripremljene projektne dokumentacije • Odabir izvođača radova – 2 mjesec nakon provedbe natječaja • Realizacija projekta – 1 godina od izbora najboljeg ponuđača • Priprema projektne dokumentacije i ishođenje potrebnih dozvola – 50 tisuća EUR
Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Izgradnja i opremanje – 250 tisuća EUR • Plaće djelatnika (2 osobe) – 25 tisuća EUR • Edukacija osoblja – 5 tisuća EUR

Projekt br. 13 Plan rješavanja otpadne vode u općinskim središtima Pelješca

Opis projekta	<p>Usvojena vizija razvoja turizma Pelješca temelji se, između ostalog, i na ekološkoj čistoći i očuvanom prirodnom ambijentu. Neovisno o tome, nijedno općinsko središte, a da se ne govori o manjim priobalnim naseljima, još uvijek ispušta fekalnu odvodnju u more bez bilo kakvog prethodnog pročišćavanja. Budući da cijeli Pelješac još uvijek karakterizira niski stupanj turističke izgrađenosti kao i izuzetno niska gustoća naseljenosti, ovaj problem još nije eskalirao. Neovisno o tome, međutim, postojeće stanje nije dugoročno održivo, osobito u vrijeme najvećih ljetnih gužvi, odnosno u kontekstu dugoročno održivog uzgoja marikulture.</p> <p>Istodobno, a kako je riječ o financijski vrlo zahtjevnom projektu, u njegovom rješavanju je logično računati na povlačenje sredstava iz EU strukturnih fondova. To, međutim, neće biti moguće bez prethodne izrade dokumenta kojim će se adekvatno adresirati način rješavanja problematike otpadne vode u općinskim središtima Pelješca, uključujući procjenu ulaganja i razvojne prioritete.</p>
Provedbeni model	<p>Općine Ston, Trpanj, Janjina i Orebić u suradnji s DNŽ, Ministarstvom regionalnog razvoja RH i Ministarstvom mora, prometa i infrastrukture RH.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Općine Ston, Janjina, Trpanj i Orebić
Uključeni dionici	<ul style="list-style-type: none"> • DNŽ • Ministarstvo regionalnog razvoja RH • Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Povećanje turističke atraktivnosti projektnog područja • Povećanje zadovoljstva posjetitelja • Smanjivanje količine otpadne odvodnje u more • Dugoročna zaštita marikulture
Akcijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Priprema projektne dokumentacije • Osiguranje izvora financiranja • Priprema natječajne dokumentacije • Odabir izvođača radova • Početak izgradnje
Vremenski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Priprema projektne dokumentacije – 6 – 9 mjeseci od početka projekta • Osiguranje izvora financiranja – 12 – 15 mjeseci od pripremljene projektne dokumentacije • Priprema i provedba natječaja – 2 mjeseca od osiguranja potrebnih izvora financiranja

Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Odabir izvođača radova – 1 mjesec nakon provedbe natječaja • Realizacija projekta – 1 godina od izbora najboljeg ponuđača • Priprema projektne dokumentacije i ishođenje potrebnih dozvola – na račun općinskih budžeta i prihoda komunalnih poduzeća • Realizacija projekta – ovisno o kompleksnosti i obuhvatu zahvata
--------------------------	---

Projekt br. 14 Plan upravljanja plažama Pelješca

Opis projekta	<p>U resursno-atraksijskoj osnovi Pelješca, jedno od ključnih mjesta imaju brojne plaže. U tom smislu, čak je i velik dio internetskih stranica o Pelješcu posvećen kvaliteti, čistoći, ambijentalnim značajkama i/ili ugođaju koje pojedine plaže nude. Nadalje, plaže poluotoka Pelješca redovito se ističu kao najljepše romantične plaže Jadrana (npr. www.croatian-beaches.com).</p> <p>Neovisno o izuzetnim prirodnim i/ili ambijentalnim obilježjima peljeških plaža, njima se danas ne upravlja na organizirani i prethodno osmišljeni način. Samim tim, one su danas, u pravilu, potpuno infrastrukturno i/ili sadržajno neopremljene, uslijed čega i njihovo korištenje od strane korisnika nema nikakvih pozitivnih učinaka na prihode jedinica lokalne samouprave. Štoviše, njihovo se održavanje pokriva na teret lokalnih proračuna. Takvo stanje stvari, nadalje, a osobito u kontekstu održivog razvoja, može dovesti I do postupne degradacije pojedinih plaža, odnosno do smanjivanja njihove turističke atraktivnosti.</p> <p>U skladu s prethodim naznakama, potrebno je odmah pristupiti izradi dokumenta kojim će se sva ova pitanja riješiti kako na zadovoljstvo korisnika, tako i na zadovoljstvo jedinica lokalne samouprave i lokalnih poduzetnika (mogući koncesionari).</p>
Provedbeni model	Općine Ston, Trpanj, Janjina i Orebić u suradnji s DNŽ i Ministarstvom mora, prometa i infrastrukture.
Uključeni dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Općine Ston, Janjina, Trpanj i Orebić • DNŽ • Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Povećanje turističke atraktivnosti projektnog područja • Dugoročna zaštita plažnog prostora • Osiguranje dugoročne održivosti razvoja turizma • Povećanje zadovoljstva posjetitelja • Povećanje općinskih prihoda • Osiguranje izvora financiranja • Priprema natječajne dokumentacije
Akcijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Odabir najboljeg ponuđača • Izrada i usvajanje dokumenta • Početak implementacije
Vremenski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Osiguranje izvora financiranja – 12 – 15 mjeseci od dana početka rada na projektu • Priprema i provedba natječaja – 2 mjeseca od osiguranja potrebnih izvora financiranja • Odabir najboljeg ponuđača – 1 mjesec nakon provedbe natječaja • Izrada i usvajanje dokumenta – 4 mjeseca nakon odabira najboljeg ponuđača • Početak implementacije projekta – 1 mjesec od usvajanja Plana upravljanja plažama

Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Priprema i provedba natječajnog postupka – 2 tisuće EUR • Izrada Plana upravljanja plažama – 12 – 15 tisuća EUR • Realizacija projekta – ovisno o kompleksnosti i obuhvatu zahvata
--------------------------	--

Projekt br. 15 Plan infrastrukturnog opremanja turističkih razvojnih zona Pelješa

Opis projekta	<p>Iz prostornog plana DNŽ kao i prostornih planova sve četiri jedinice lokalne samouprave na prostoru Pelješa razvidno je da na cijelom ovom području postoji relativno velik broj (točnije 18) turističkih razvojnih zona. Najveći broj turističkih razvojnih zona nalazi se na području općine Orebić (10), dok su preostale turističke razvojne zone raspoređene relativno ravnomjerno na preostale općine (četiri u općini Ston, jedna u općini Janjina te tri u općini Trpanj).</p> <p>Neovisno o tome, obilazak terena ukazao je na činjenicu da relativno velik broj evidentiranih turističkih razvojnih zona danas, zapravo, i nema veće šanse za ubrzan turistički razvoj zbog nedostatka osnovne infrastrukture. U nedostatku potrebnih financijskih sredstava, za infrastrukturno opremanje nedovoljno opremljenih turističkih razvojnih zona bit će potrebno aplicirati na strukturne fondove EU. Kako bi to bilo moguće, potrebno je raspolagati potrebnom planskom dokumentacijom, na temelju koje će se moći definirati razvojni prioriteti, odnosno izvršiti procjena potrebnih ulaganja po svakoj od prioritetnih turističkih razvojnih zona.</p>
Provedbeni model	<p>Općine Ston, Trpanj, Janjina i Orebić u suradnji s DNŽ, Ministarstvom zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, Ministarstvom regionalnog razvoja RH i Ministarstvom mora, prometa i infrastrukture RH.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Općine Ston, Janjina, Trpanj i Orebić • DNŽ
Uključeni dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Ministarstvo regionalnog razvoja RH • Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture • Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Povećanje atraktivnosti projektnog područja za investitore • Povećana izgradnja objekata i/ili sadržaja turističke ponude • Obogaćivanje sustava turističkih doživljaja Pelješa • Povećanje broja i obogaćivanje strukture smještaja
Akcijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Priprema projektne dokumentacije • Osiguranje izvora financiranja • Priprema natječajne dokumentacije • Odabir izvođača radova • Početak izgradnje
Vremenski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Priprema projektne dokumentacije – 6 – 9 mjeseci od početka projekta • Osiguranje izvora financiranja – 12 – 15 mjeseci od pripremljene projektne dokumentacije • Priprema i provedba natječaja – 2 mjeseca od osiguranja potrebnih izvora financiranja • Odabir izvođača radova – 1 mjesec nakon provedbe natječaja • Realizacija projekta – 1 godina od izbora najboljeg ponuđača • Priprema projektne dokumentacije i ishođenje potrebnih dozvola – na račun općinskih budžeta i proračuna DNŽ
Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacija projekta – ovisno o kompleksnosti i obuhvatu zahvata

5. PLAN IMPLEMENTACIJE

Bez obzira što je Akcijski plan razvoja turizma Pelješca od identificiranih 30 projektnih ideja jasno specificirao 15 prioriternih projekata čiju bi realizaciju bilo dobro započeti što je moguće prije, nije realno za očekivati da će se svih 15 prioriternih projekata započeti realizirati odmah, odnosno u isto vrijeme. U tom smislu, nadalje, svi prioritetni projekti definirani ovim Akcijskim planom razvoja turizma Pelješca su, ovisno o očekivanom vremenu početka njihove realizacije, odnosno predvidivom trajanju, klasificirani u tri kategorije:

- projekti predviđeni za realizaciju u 1. godini po usvajanju ovog dokumenta (početak i dovršenje);
- projekti koji će se započeti u 1. godini po usvajanju ovog dokumenta, a bit će dovršeni tijekom sljedećih nekoliko godina, kao i
- projekti koji se neće započeti u 1. godini po usvajanju ovog dokumenta, a bit će dovršeni tijekom sljedećih nekoliko godina

5.1. Projekti koje bi trebalo započeti i završiti u 1. godini implementacije

U prvoj godini implementacije Akcijskog plana razvoja turizma Pelješca (2012.), trebalo bi započeti s onim projektima bez kojih neće biti moguće kandidirati se za sredstva strukturnih fondova EU, odnosno one projekte koje je moguće realizirati bez većih financijskih, ljudskih i/ili organizacijskih napora. Riječ je o sljedećim projektima:

- Plan upravljanja plažama Pelješca;
- Plan razvoja turizma ribarske baštine;
- Plan razvoja ribolovnog (big game fishing) turizma;
- Solana Ston – tematski plan interpretacije; te
- Uzgoj školjkaša u Malostonskom kanalu – tematski plan interpretacije.

5.2. Aktivnosti koje će započeti u 1. godini, a koje će završiti tijekom sljedećih nekoliko godina

Projekti u ovoj domeni odnose se na:

- Središnji vizitacijski centar Pelješca u Stonu;
- Revitalizacija i repozicioniranje turističke ponude na lokalitetu Perna;
- Janjina – koncept cjelovite turističke valorizacije;
- Plan rješavanja otpadne odvodnje u općinskim središtima Pelješca;
- Novi wellness hotel u Trpnju, kao i na
- Novi hotel u Stonu.

5.3. Aktivnosti koje neće započeti u 1. godini, a koje će završiti tijekom nekoliko godina implementacije

Projekti u ovoj domeni odnose se na:

- Revitalizacija i repozicioniranje turističke ponude na lokalitetu Bili dvori;
- Nova marina u Stonskom kanalu;
- Revitalizacija etno-eko sela središnje pelješke visoravni; odnosno

- Plan infrastrukturnog opremanja turističkih razvojnih zona Pelješca.

Detaljni pregled aktivnosti potrebnih za realizaciju zacrtane vizije razvoja turizma općine Jelsa, uloga javnog i privatnog sektora, kao i predvidiva vremenska dinamika odvijanja pojedinih aktivnosti iskazani su u sljedeća dva tablična prikaza:

Tablica 5.3.1. Predvidiva realizacija prioritetnih razvojnih projekata - terminski plan

AKTIVNOST	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Plan upravljanja plažama Pelješca										
Plan razvoja turizma ribarske baštine										
Plan razvoja ribolovnog (big game fishing) turizma										
Solana Ston - tematski plan interpretacije										
Uzgoj školjkaša u Malostonskom kanalu - tematski plan interpretacije										
Plan rješavanja otpadne odvodnje u općinskim središtima										
Središnji vizitacijski centar Pelješca u Stonu										
Revitalizacija i repozicioniranje turističke ponude na lokalitetu Perna										
Janjina - koncept cjelovite turističke valorizacije										
Novi wellness hotel u Trpnju										
Novi hotel u Stonu										
Revitalizacija i repozicioniranje turističke ponude na lokalitetu Bili dvori										
Nova marina u Stonskom kanalu										
Revitalizacija etno-eko sela središnje pelješke visoravni										
Plan infrastrukturnog opremanja turističkih razvojnih zona Pelješca										

6. ZAKLJUČAK

Sukladno zaključcima nedavno usvojenog „Plana razvoja turizma Pelješka“, ozbiljniji razvoj turizma na ovom području u dolazećem razdoblju ovisit će o spremnosti i sposobnosti lokalnih samouprava i turističkih zajednica da populariziraju ideju i aktivno promoviraju brojne koristi koje mogu proizaći iz pojačane gospodarske orijentacije na turističko privređivanje, odnosno iz njihove sposobnosti da motiviraju prilično uspavani poduzetnički sektor za ulaganjem u kvalitetne turističke i/ili s turizmom povezane projekte na cijelom području poluotoka.

U tom smislu, zadatak ovog dokumenta bio je identificirati ključne projekte koji će već u relativno kratkom razdoblju bitno utjecati na daljnji turistički razvoj Pelješka u cjelini, odnosno pojedinih njegovih turističkih klastera. Polazište za definiranje ključnih projekata od interesa za turizam Pelješka bila su vizija i strateški razvojni ciljevi, definirani u dokumentu „Plan razvoja turizma Pelješka“, ali i potreba za dinamiziranjem turističkog razvoja cijelog projektnog područja kroz definiranje određenog broja tzv. „quick win“ projekata. Valja istaknuti da su sve projektne ideje prethodno raspravljene s ključnim razvojnim dionicima na lokalnoj razini, uslijed čega se može zaključiti kako su predloženi ključni projekti doista odraz potreba i aspiracija lokalnih uprava/samouprava.

U metodološkom smislu, inicijalno je identificirano tridesetak turističkih razvojnih projekata. U uvjetima relativno skromnih proračunskih sredstava na razini svih jedinica lokalne samouprave Pelješka, nije realno očekivati da će se odmah (ili, alternativno, u razdoblju od godine dana) moći ući u realizaciju svih nominiranih projekata. U tom je smislu, a u cilju prijeko potrebne efektivnosti i efikasnosti u alociranju ograničenih proračunskih sredstava, predloženo da se inicijalno nominirani broj turističkih razvojnih projekata smanji na 15 prioriternih projekata, pri čemu su prednost dobili projekti u funkciji stvaranja novih turističkih proizvoda/doživljaja, odnosno projekti povezani s unapređenjem turističke infra i suprastrukture.

Izbor prioriternih turističkih razvojnih projekata izvršen je stručno i objektivno, na temelju prethodno definiranih eliminacijskih kriterija. Neovisno o tome, vodilo se računa i o činjenici da se prioriterni razvojni projekti relativno ravnomjerno prostorno disperziraju.

Konačno, za očekivati je da će realizacija prioriternih razvojnih projekata već u relativno kratkom roku kreirati dodatni vizitacijski interes novih potrošačkih segmenata. Osim toga, a kad je riječ o projektima povezanim s većim financijskim ulaganjima, za očekivati je također da će njihova učinkovita realizacija potaknuti investicijski interes različitih poduzetnika i/ili poduzetničkih skupina, ali i omogućiti kandidiranje/pristupanje strukturnim fondovima EU. Samim tim, stvorili bi se svi osnovni preduvjeti i za skorašnji ulazak u izgradnju potrebne infra i/ili suprastrukture, čime bi se znatno unaprijedila današnja tržišna pozicija i ekonomski učinci turističkog privređivanja, sve na obostrano zadovoljstvo krajnjih korisnika turističkih usluga i lokalne populacije.